

Kasvatuskumppanuuden toteutuminen
varhaiskasvatussuunnitelmien
arviointikeskusteluissa ja päivähoidon arjessa
kasvattajan näkökulmasta

Lahkela, Mervi

Tolvanen, Maarit

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Otaniemi

Kasvatuskumppanuuden toteutuminen
varhaiskasvatussuunnitelmien arviointikeskusteluissa ja
päivähoidon arjessa kasvattajan näkökulmasta

Mervi Lahkela
Maarit Tolvanen
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Tammikuu, 2011

Mervi Lahkela ja Maarit Tolvanen

Kasvatuskumppanuuden toteutuminen varhaiskasvatussuunnitelmien arviointikeskusteluissa ja päivähoidon arjessa kasvattajan näkökulmasta

Vuosi 2011

Sivumäärä 70

Opinnäytetyömme on toteutettu osana VKK-metro-hanketta. VKK-metro-hanke toteutetaan yhteistyössä pääkaupunkiseudun kuntien, Helsingin yliopiston ja sosiaalialan osaamiskeskus SOCCAn kanssa. VKK-metro-hankkeen yksi keskeisin tavoite toimikaudella 2009–2011 on lasten ja heidän vanhempiansa osallisuuden vahvistaminen. Tutkimuspäiväkodeista opinnäytetyömme toteutettiin Lystimäen päiväkodissa Espoossa. Kohderyhmänä toimi yksi päiväkodin ryhmistä. Opinnäytetyömme aihe nousi päiväkodin kehittämiskohteista ja -toiveista. Lystimäen päiväkodin kehittämistehtävänä oli vanhemman kuulemisen hyödyntäminen lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet toteutuivat varhaiskasvatussuunnitelmien arviointikeskusteluissa. Opinnäytetyössä toteutetun ryhmäkeskustelun tavoitteena oli antaa kasvattajille mahdollisuus oman toiminnan reflektointiin sekä hiljaisen tiedon jakamiseen.

Käytimme opinnäytetyömme tutkimusmenetelmänä laadullista tutkimusta. Aineisto opinnäytetyöhön kerättiin videohavainnoinnilla sekä vahvistetun palautuksen menetelmää ryhmäkeskustelussa käyttäen. Ryhmäkeskustelussa käytettiin virikkeenä kasvattajien ja vanhempien välisistä varhaiskasvatussuunnitelmien arviointikeskusteluista valittuja videopätkiä. Tiedonkeruu tapahtui huhti–toukokuussa 2010. Videohavainnoinnin avulla kerätty aineisto analysoitiin etukäteen laaditun havainnointirungon avulla. Ryhmäkeskustelusta saatu aineisto litteroitiin ja analysoitiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla.

Tuloksiamme mukaan kasvattajat huomioivat vanhemman varhaiskasvatussuunnitelmien arviointikeskusteluissa hyvin. Vanhempia kuunneltiin ja heidän ajatuksilleen sekä esiin nostamille asioilleen annettiin tilaa. Keskusteluista välittyi molemminpuolinen kunnioitus ja luottavainen ilmapiiri. Kasvattajien mukaan luottamuksen rakentuminen on kasvatuskumppanuuden kulmakivi. Luottamus ei synny hetkessä vaan siihen tarvitaan arjen kohtaamisia, tiedon jakamista, empatiaa ja aitoa halua kuunnella ja ymmärtää toista. Myös lapsen kokonaisvaltaisella tuntemisella ja lapsesta tehdyillä havainnoilla on kasvattajien mukaan suuri merkitys kumppanuuden rakentumisessa. Lapsen tulisi olla vahvasti keskiössä myös suhteessa vanhemman ja kasvattajan vuorovaikutukseen.

Kasvatuskumppanuuden ottaminen arjen käytäntöihin, toimivaksi työmenetelmäksi, kantaa hedelmää. Siirtyminen yhteistyöstä kumppanuuteen muuttaa vanhemman ja kasvattajan vuorovaikutusta ja suhdetta. Kumppanuudessa mahdollistuu lapsen kokonaisvaltainen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen. Vanhemman kuuleminen ja kunnioittaminen lapsensa asiantuntijana ja merkityksellisenä tiedonlähteenä mahdollistaa lapsen kokonaisvaltaisen tuntemisen. Kasvatuskumppanuus antaa lapselle mahdollisuuden tulla nähdyksi ja ymmärretyksi oman elämänsä kokijana ja toimijana.

Asiasanat: kasvatuskumppanuus, varhaiskasvatussuunnitelmat, kasvatustieteelliset keskustelut, vahvistetun palautuksen menetelmä, reflektio

Mervi Lahkela and Maarit Tolvanen

Achieving educational partnership in evaluation discussions and day-care from the educator's perspective

Year 2011

Pages 70

This thesis was conducted as part of the VKK-Metro program, a program on how to develop early childhood education. VKK-Metro program was carried out in cooperation with the municipalities in Helsinki region, Helsinki University and the Center of Expertise on Social Welfare (SOCCA). During the years 2009 - 2011 the program's main focus was to strengthen the participation of children and their parents' participation. This thesis was prepared in co-operation with day-care center Lystimäki in Espoo. The basis for the thesis was the development program Lystimäki day-care center participated in.

The development task at Lystimäki day-care center was to involve the parents through consultation in supporting the child in his or her growth, development and learning. The purpose of this thesis was to find out how the guiding principles of educational partnership were implemented in the discussions on upbringing. Our task was to evaluate the employees' role in educational partnership. The purpose of the group discussion was to give the opportunity for the employees to reflect on their own actions and to share tacit knowledge.

This thesis is a qualitative study and the material was collected by video recording and conducting a group discussion, which was based on stimulated recall method. The stimulus in the group discussion was filmed during evaluation discussions between a parent and an employee. The data gathering took place during the spring of 2010. The filmed material was analyzed by using an observation structure. The material obtained from the group discussion was also transcribed and analyzed by theory bound content analysis.

The findings showed that the employees paid attention to parents in the evaluation discussions. Parents' views were carefully listened to and observed. In the discussions the topics that were brought up by the parents were meaningful and gave direction to the continuation of the communication. The atmospheres in the evaluation discussions were trusting and respectful. Mutual respect was clearly visible in the evaluation discussions.

The employees viewed that trust is the corner stone for educational partnership. Trust takes time, sharing of information, empathy and a will to listen and understand others. Having the opportunity for observing the child on a daily basis will support in building a holistic knowledge and this will have a major impact on building a meaningful partnership. Transferring from co-operation to educational partnership will change the communication and relationship between the parents and the employees. Educational partnership will support to consider the child as a subject of his or her own life.

Keywords: educational partnership, early years curriculum, evaluation discussion, reflection, stimulated recall method

Sisällys

1 Johdanto	7
2. Opinnäytetyön taustaa	8
2.1 VKK-metro-hanke	8
2.2 Päiväkoti Lystimäki	8
2.3 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset	9
3. Varhaiskasvatuksen arvopohjasta kasvatuskumppanuuteen	10
3.1 Varhaiskasvatus ja varhaiskasvatuksen arvopohja	10
3.2 Varhaiskasvatussuunnitelmat	12
3.3 Kasvatuskeskustelu	13
3.4 Kasvatuskumppanuus	15
3.4.1 Kasvatuskumppanuuden syntyminen	15
3.4.2 Kasvatuskumppanuus kahdeksana osa-alueena	17
3.4.3 Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet	17
3.5 Reflektio oman työn kehittämisessä	19
4. Tiedonhankintamenetelmät	20
4.1 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä	20
4.2 Havainnointi	22
4.3 Vahvistetun palautuksen menetelmä - virikkeitä antava haastattelu	23
4.4 Ryhmäkeskustelu	24
5. Opinnäytetyön toteutus	25
5.1 Aineiston keruu videoinnin avulla	25
5.2 Vahvistetun palautuksen menetelmään perustuva ryhmäkeskustelu	26
6. Aineiston analyysi	27
7. Tulokset	29
7.1 Kasvatuskumppanuuden toteutuminen varhaiskasvatussuunnitelmien arviointikeskusteluissa	29
7.2 Kasvatuskumppanuuden toteutuminen päiväkotiryhmän arjessa kasvattajan näkökulmasta	31
7.2.1 Kunnioitus	31
7.2.2 Luottamus	34
7.2.3 Dialogi	37

7.2.4 Kuuleminen	41
7.2.5 Ammatillinen kehittyminen	46
8. Opinnäytetyön luotettavuus	49
8.1 Luotettavuuden tarkastelua videoinnin käytöstä	50
8.2 Ryhmäkeskustelun luotettavuudesta	51
9. Opinnäytetyön eettisyys.....	53
10. Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset	54
10.1 Videohavainnoinnin tulosten tarkastelua	54
10.2 Ryhmäkeskustelun tulosten tarkastelu	56
10.3 Kehittämisehdotukset	57
Lähteet	59
Liitteet.....	61
Liite 1 Kirje vanhemmille	62
Liite 2 Havainnointirunko	63
Liite 3 Ryhmäkeskustelurunko.....	66
Liite 4 Havainnoinnin tulokset	68
Liite 5 Ryhmäkeskustelun tulokset	69

1 Johdanto

Varhaiskasvatus ja päivähoito muodostavat tämän päivän lapselle luonnollisen toimintaympäristön. Lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiseksi vanhemmilta ja kasvattajilta edellytetään sitoutumista yhteiseen kasvatustehtävään. Tämä kasvatuskumppanuuden syntyminen ja rakentuminen edellyttää arjen kohtaamisia ja vuoropuhelua.

VKK Metro-hankkeen yhteistyökumppanimme toiminut tutkimuspäiväkoti määritteli kehittämisteemaksensa vanhemman kuulemisen hyödyntämisen lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Valitsemalla varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskustelut opinnäytetyömme kiinnostuskohdaksi toteutui vanhemman ja kasvattajan läsnäolon tarkastelu kasvatuskumppanuuden näkökulmasta.

Tarkastelimme miten kasvatuskumppanuus toteutuu varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskusteluissa hyödyntäen videotointia ja havainnointia menetelminä. Oman työn kehittäminen nähdään varhaiskasvatuksessa merkityksellisenä osana kasvattajan ammattitaitoa. Tavoitteenamme oli lisäksi vaikuttaa opinnäytetyön toteutukseen osallistuvaan kasvattajatiimiin järjestämällä heille ryhmäkeskustelutilaisuus vahvistetun palautuksen keinoin. Ryhmäkeskustelussa virikkeenä toimivat videopätkät varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskusteluista. Näin kasvattajat näkivät oman toimintansa ja saivat mahdollisuuden kehittää toimintatapojaan kasvatuskumppaneina ja jakaa hiljaista tietoa.

2. Opinnäytetyön taustaa

2.1 VKK-metro-hanke

VKK-Metro on pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö, joka on aloittanut toimintansa vuonna 2007. Hankkeessa toimivat yhteistyössä pääkaupunkiseudun neljä kuntaa (Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen), pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA, Helsingin yliopisto sekä muita alueen varhaiskasvatusopetusta tarjoavia oppilaitoksia. Vuonna 2009–2011 VKK-Metron toiminta muodostuu pääosin Tukevasti alkuun-hankkeen varhaiskasvatuksen kehittämisen osalta. Tämä toiminta kuuluu osaksi Lapsen ääni-kehittämisohjelmaa. VKK-Metron 2009–2011 hankeosion yksi keskeisin tavoite on lasten ja heidän vanhempiansa osallisuuden vahvistaminen. Hanketyöskentelyn aiemmat teemat ovat havainnointi, pedagoginen dokumentointi ja arviointi. Näitä teemoja hyödyntäen pyritään luomaan uusia toimintakäytäntöjä, jotka vahvistavat lapsen ja vanhempien osallisuutta. (VKK-Metro 2009–2011 Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö).

Tukevasti alkuun VKK-Metro-osiossa kehitetään pääkaupunkiseudun varhaiskasvatustyöhön uusia, kuntarajat ylittäviä menetelmiä tukea lapsia ja heidän perheitään jo varhaisessa vaiheessa. Lapselle luonnollinen toimintaympäristö; päiväkotit ja päivähoidon työntekijät yhdessä muun lasten peruspalvelujärjestelmän henkilöstön kanssa pyrkivät kehittämään lasten osallisuuden vahvistamiseen liittyviä toimintamalleja. (Vilpas & Venninen 2010.)

VKK-Metro-hankkeen ydin muodostuu tutkimuspäiväkotiverkostosta. Hankekaudelle valitaan 21 päiväkotia pääkaupunkiseudulta. Vaihtuvalla tutkimuspäiväkotiverkostolla pyritään luomaan jatkuvan kehittämistoiminnan rakenne mahdollisimman moneen pääkaupunkiseudun päivähoitoyksikköön. Jokainen tutkimuspäiväkotit on nimennyt kehittämisteemansa omista lähtökohdistaan, jotka lähtevät arjen perustyyön yhteydessä kohdatuista haasteista. (VKK-Metro 2009–2011 Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö.)

2.2 Päiväkotit Lystimäki

Päiväkotit tarjoaa turvallista päivähoitoa, leikkiä ja oppimisen edellytyksiä sekä tukea lapsen erityistarpeisiin 1-6 - vuotiaille lapsille. Päiväkodissa on viisi lapsiryhmää ja siellä järjestetään myös esiopetusta.

Visiona Lystimäen päiväkodilla on tarjota monipuolinen, joustava ja tasapainoinen kasvuympäristö, jossa perhe ja päivähoidon kasvattajat toimivat kasvatuskumppaneina. Päiväkotit tarjoaa hyvän elämän edellytykset, jossa itseensä luottavan leikkivän lapsen hyvä lapsuus on arvo sinänsä. Hyvä perushoito, kasvatus ja opetus ovat päiväkodissa lapsen

hyvinvoinnin perustana. Tätä kasvattajat toteuttavat luoden lämpimän ja läheisen kontaktin lapsen. (Lystimäen päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2008.)

Lystimäen päiväkodin toiminta-ajatuksena on luoda lapsille lämminhenkinen ja vuorovaikutuksellinen kasvuympäristö. Lapselle tarjotaan turvallinen päivähoito, edellytykset leikille ja oppimiselle sekä tukea erityistarpeisiin. (Lystimäen päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2008.)

Lystimäen päiväkodissa korostetaan varhaiskasvatusilmapiirin myönteisyyttä ja oppimisen iloa. Kasvattajien tehtävänä on ylläpitää ja kehittää oppimiseen ja leikkimiseen innostavaa ympäristöä sekä motivoida ja tukea lasta omatoimisuuteen. (Lystimäen päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2008.)

Päiväkodin moniammatillinen henkilöstö toimii kasvattajayhteisönä, joka toteuttaa varhaiskasvatusta huomioiden lapselle ominaisen tavan toimia leikkien, liikkuen, kokeillen, ilmaisemalla ja tutkimalla. Sisällölliset orientaatiot ohjaavat toiminnan suunnittelua. Varhaiskasvatus toteutuu Lystimäen päiväkodissa hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta, jotka nivoutuvat toisiinsa muodostaen kokonaisuuden. "Sinä olet arvokas meille, tule sellaisena kuin olet". (Lystimäen päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2008.)

2.3 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset

VKK-Metron tutkimuspäiväkotiverkostosta päiväkotiki Lystimäki toimi opinnäytetyömme yhteistyö- ja toteutuskumppanina. Kohderyhmänämme oli päiväkodin pientenryhmä. Ryhmään kuuluu 16 lasta sekä kasvatus- ja hoitotehtävissä toimivat kolme lastenhoitajaa ja yksi lastentarhanopettaja. Lystimäen päiväkodin määrittelemä kehittämistehtävä on vanhemman kuulemisen hyödyntäminen lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Opinnäytetyömme aiheeksi muodostui kasvatuskumppanuuden toteutuminen varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskustelussa ja päivähoiton arjessa kasvattajan näkökulmasta.

Opinnäytetyömme aihe muodostui Lystimäen päiväkodin kehittämistehtävästä käsin. Varhaiskasvatussuunnitelma keskustelut sekä varhaiskasvatussuunnitelmien arviointikeskustelut ovat tärkeä arena vanhemman kuulemisessa, joten päädyimme tutkimaan kasvatuskumppanuuden toteutumista varhaiskasvatussuunnitelmien arviointikeskusteluissa. Opinnäytetyömme painottuu vanhemman kohtaamisen tutkimiseen. Tarkoituksena oli selvittää tulevatko vanhemmat kuulluiksi, onko kasvattajien ja vanhempien välillä kumppanuutta, jossa toteutuu kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Tämä

tieto on olennainen, jotta voidaan ylipäätään tutkia sitä, miten vanhemmalta saatua tietoa hyödynnetään lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa.

Opinnäytetyömme eräänä tavoitteena oli vaikuttaa kasvattajatiimiin, joka toimi opinnäytetyömme yhteistyökumppanina. Tarkoituksena oli mahdollistaa tiedonjakaminen, oman ja toisen toiminnan tarkastelu, oman työn kehittäminen ja uusien ideoiden hankkiminen. Tavoitteeseemme pyrimme käyttäen vahvistetun palautuksen menetelmää ryhmäkeskustelussa.

Tutkimuskysymykseksi muodostui:

- **Miten kasvatuskumppanuus toteutuu varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskustelussa?**

Opinnäytetyömme edetessä, aineiston analyysivaiheessa tutkimuskysymyksemme täydentyi toisella kysymyksellä:

- **Miten kasvatuskumppanuus toteutuu päivähoidon arjessa kasvattajan näkökulmasta?**

3. Varhaiskasvatuksen arvopohjasta kasvatuskumppanuuteen

3.1 Varhaiskasvatus ja varhaiskasvatuksen arvopohja

Varhaiskasvatus on tavoitteellista pienten lasten eri elämänpiirissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Yhteiskunnan järjestämän, valvoman ja tukeman varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatuksen kokonaisvaltainen käsitys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta perustuu kasvatustieteelliseen erityisesti varhaiskasvatukselliseen mutta myös laaja-alaiseen, monitieteiseen tietoon ja tutkimukseen sekä pedagogisten menetelmien hallintaan. Varhaiskasvatuksen voimavarana voidaan pitää ammattitaitoista henkilöstöä. Koko kasvatusyhteisöllä ja jokaisella kasvattajalla tulisi olla vahva ammatillinen osaaminen ja tietoisuus. Tämä on merkityksellistä laadukkaana varhaiskasvatuksen kannalta. Varhaiskasvatusta järjestetään valtakunnallisten linjausten mukaisesti varhaiskasvatuspalveluissa. Näistä keskeisimpiä ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä avoin toiminta. Varhaiskasvatuspalvelujen tuottajina toimivat kunnat, järjestöt sekä yksityiset palveluntuottajat ja seurakunnat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005,11.)

Varhaiskasvatuspalveluissa yhdistyvät lapsen oikeus varhaiskasvatukseen ja vanhempien oikeus saada lapselleen päivähoitopaikka. Päivähoidon yhtenä tehtävänä on lapsen huolenpidon ja kokonaisvaltaisen kasvun ja oppimisen edistäminen. Päivähoidon toiminnan tavoitteissa painotetaan ennaltaehkäisevää näkökulmaa. Säännöksissä tuodaan lisäksi esiin vanhempien ja henkilöstön kasvatusyhteistyö. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:9)

Suomalainen varhaiskasvatus perustuu arvopohjaltaan Yhdistyneiden Kansakuntien Lapsen oikeuksien sopimukseen, perusoikeussäännöksiin sekä muihin ohjaaviin asiakirjoihin. YK:n Lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa kaikkia sopimusvaltioita turvaamaan lapsille osuuden yhteiskunnan voimavaroista, oikeuden osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon ja yhteiskuntaelämään sekä oikeuden erityiseen suojeluun ja huolenpitoon. Sopimuksessa painotetaan keskeisesti lapsen edun näkökulmaa lasta koskevista toiminnoista. Perustuslain perusoikeussäännöksistä keskeisiä oikeuksia varhaiskasvatuksen toteuttamisessa ovat yhdenvertaisuus, ihmisarvon loukkaamattomuus, yksilön vapauden ja oikeuksien turvaaminen sekä kieltä, kulttuuria ja uskonnonvapautta koskevat oikeudet. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:9)

Kasvatusta ohjaavat monet lait ja asiakirjat. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (1983) määrittelee lapsen kasvattajina toimivien vanhempien tehtäviä ja rooleja lapsen elämässä. Lapsen huoltajina toimivat lain 3 § mukaan hänen vanhempansa tai henkilöt, joille huolto on uskottu. Huoltaja toimii lapsen edustajana lasta koskevista asioista. Huolto päättyy lapsen täytettyä 18 vuotta tai jos lapsi avioituu ennen sitä. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983.)

Lapsen huollon tarkoituksena on turvata lain 1 §: n mukaan lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi huomioiden lapsen yksilölliset tarpeet ja toivomukset. Huollon tulee turvata myönteiset ja tärkeät ihmissuhteet lapselle erityisesti lapsen vanhempiin. Lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatus sekä ikään ja kehitystasoon nähden riittävä valvonta ja huolenpito. Lapselle tulee tarjota turvallinen ja virikkeitä antava ympäristö. Lapsen taipumukset ja toivomukset koulutuksessa tulisi huomioida. Lapsen tulee kasvatuksessa saada osakseen ymmärrystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa alistaa, kurittaa fyysisesti tai kohdella muutoin kaltoin. Lapsen kasvua aikuisuuteen ja vastuullisuuteen tulee tukea ja edistää. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983.)

3.2 Varhaiskasvatussuunnitelmat

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet toimivat valtakunnallisen varhaiskasvatuksen ohjauksen välineenä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjana ovat valtioneuvoston periaatepäätöksenä 28.2.2002 hyväksymät varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset. Nämä linjaukset sisältävät yhteiskunnan järjestämän ja valvoman varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet ja kehittämisen pääkohdat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 7.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden yhtenä tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista kaikissa Suomen kunnissa. Tavoitteena on myös ohjata sisällöllistä kehittämistä ja luoda edellytyksiä varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseksi toiminnan järjestämisen perusteita yhdenmukaistamalla. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteisiin kuuluu lisätä varhaiskasvatushenkilöstön ammatillista tietoisuutta sekä vanhempien osallisuutta ja moniammatillista yhteistyötä lasta ja perhettä tukevien palvelujen kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet muodostavat yhdessä esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden kanssa valtakunnallisesti lasten hyvinvointia, kasvua ja oppimista edistävän kokonaisuuden. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 7.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet toimivat pohjana kuntien omissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Lisäksi kunnissa tehdyt suunnitelmat, jotka koskevat lasta ja perhettä sekä varhaiskasvatuksen linjaukset ja esiopetussuunnitelmat ovat lähtökohtia kunnan varhaiskasvatussuunnitelmassa. Kunnan esiopetuksen opetussuunnitelman ja varhaiskasvatussuunnitelman välillä on jatkumo ja ne muodostavat selkeän kokonaisuuden. Varhaiskasvatussuunnitelmat ovat kunnallisen varhaiskasvatuksen ohjauksen väline ja keskeinen henkilöstön työväline, jonka tuottamiseen, toteuttamiseen, seurantaan ja arviointiin koko henkilöstö sitoutuu. Kunnalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ovat osa kuntien ja yksiköiden laadunhallintaa, jonka tavoitteena on arvioida ja kehittää toimintaa yhdessä henkilöstön, hallinnon, yhteistyötahojen sekä lasten ja heidän vanhempiensa kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 43–45.)

Kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaa täydentää yksikön suunnitelma, jossa kuvataan toimintaympäristön, yksikön erityispiirteitä ja painotuksia. Yksikkökohtaiseen suunnitelmaan kirjataan eri palvelumuotojen tarkennetut tavoitteet. Yksikön varhaiskasvatussuunnitelman sisältöjen suunnittelussa otetaan huomioon toiminnan tavoitteiden tilannesidonaisuus, kuten lasten, lapsiryhmän, toimintaympäristön ja toimintaolosuhteiden tuntemus. Tästä johtuen yksikön suunnitelma täydentyy ja tarkentuu vähitellen. Toteutuneen toiminnan dokumentointi

ja arviointi tulee tapahtua määrääjain. Varhaiskasvatussuunnitelma luo perustan henkilöstön ja vanhempien muodostamalle kasvatukselliselle yhteisölle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 43–44.)

Lapsikohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman tarkoituksena on olla konkreettinen työväline toiminnan kehittämiseksi lasten hyvinvoinnin lisäämiseksi. Siinä huomioidaan lapsen kokemukset, tarpeet, vahvuudet sekä kiinnostuksen kohteet nyt ja tulevaisuudessa. Yksikön varhaiskasvatussuunnitelma on prosessi, joka vaatii henkilöstöltä reflektoinnin taitoja ja yhteistä kasvatuskumppanuutta vanhempien kanssa. Jatkuvana prosessina arvioinnin ja kehittämisen näkökulma korostuu osana kunnan, yksikön ja yksittäisen lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Lapsikohtainen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhdessä vanhempien ja henkilöstön kanssa tukemaan lapsen yksilöllistä kasvua, kehitystä ja oppimista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32–33.)

Jokaiselle päivähoitossa olevalle lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma yhteistyössä vanhempien kanssa. Lapsen varhaiskasvatus perustuu henkilöstön ja vanhempien yhdessä laatimaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Suunnitelman tavoitteena on lapsen yksilöllisyyden sekä vanhempien näkemyksen huomioiminen toiminnan järjestämisessä. Suunnitelmassa huomioidaan myös lapsen kokemukset ja näkemykset sekä tämän hetken tarpeet että tulevaisuuden näkymät. Eryteisesti lapsen kehitystä vahvistavat myönteiset puolet pyritään tuomaan esiin keskusteluissa vanhempien kanssa. Lapsen hyvinvointiin liittyvät huolen aiheet ja ongelmat otetaan puheeksi ja tuodaan esiin mahdollisimman konkreettisina. Ongelmiin haetaan yhdessä vanhempien kanssa ratkaisua. Lapsella on myös mahdollisuus itse osallistua suunnitelman laatimiseen ja arviointiin vanhempien ja henkilöstön yhteisesti sopimalla tavalla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32–33.)

Espoon kaupungin päivähoiton yksikkökohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien taustalla toimivat yhdessä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä Espoon kaupunginvaltuuston 10.9.2007 hyväksymät päivähoiton strategiset linjaukset.

Yksikön ja Espoon varhaiskasvatussuunnitelma muodostavat yhdessä kokonaisuuden. Lasten ja henkilökunnan arkinen vuorovaikutus on toimintaympäristö varhaiskasvatussuunnitelman todentumiselle. Se ei ole koskaan lopullinen ja valmis, vaan kehittyvä ja täydentyvä prosessi. (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2008, 1–3.)

3.3 Kasvatuskeskustelu

Päivähoiton aikana vanhemmat ja työntekijät tulevat käymään monenlaisia keskusteluja aina portin vierellä lapsen hakutilanteissa tapahtuvista arkikeskusteluista suunniteltuihin

varhaiskasvatussuunnitelma- ja varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskusteluihin. Arjen puheessa ja tiedonvaihdossa siirtyy tärkeää tietämystä lapsesta osapuolilta toisille.

Kaskelan & Kronqvistin (2007, 12) mukaan olisi hyvä, että työntekijä kävisi perheen kanssa aloituskeskustelun ennen kuin lapsi aloittaa päivähoidon. Aloituskeskustelu voidaan käydä lapsen kotona, päiväkodissa tai muussa asianmukaisessa ympäristössä. Aloituskeskustelun ideana on mahdollistaa perheen puheenvuoro. Työntekijällä on tärkeä rooli vanhempien odotuksien, pelkojen, epäilyjen ja toiveiden kuulijana.

Aloituskeskustelussa eräänä tavoitteena on se, että työntekijä auttaa vanhempia valmistamaan lasta päivähoidon aloittamiseen. Aloituskeskustelussa tärkeää on, että kasvattaja kuulee vanhempien tunteet ja auttaa heitä hahmottamaan tulevaa kertomalla päivähoidosta. Kun vanhempien omat tunteet selkiytyvät, pystyvät he paremmin auttamaan lasta päivähoidon aloittamiseen valmistautumisessa. Aloituskeskustelu voidaan pitää kotona tai päivähoitossa ja se voidaan toteuttaa myös silloin kun lapsi vaihtaa päiväkotia, päiväkotiryhmää, aloittaa esiopetuksen tai jos lapsella on tarvetta erityiseen tukeen. Kasvattajalla on tärkeä vastuu tutustumistyöstä lapseen perheineen. Aloituskeskustelussa voi olla läsnä lapsen tuleva omahoitaja joko yksin tai työparin kanssa. Keskustelun vetovastuu on kuitenkin lapsen tulevalle omahoitajalla. Perheestä paikalla tulisi olla ainakin lapsi ja toinen vanhemmista. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41–42.)

Jokaiselle lapselle tehdään nykyään henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä vanhempien kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelmassa tarkoituksena on luoda yhteistä ymmärrystä ja todellisuutta lapsesta. Varhaiskasvatussuunnitelman mukainen keskustelu on luonteva jatko aloituskeskustelulle. Keskusteluissa tulisi ilmetä kasvattajan tietous lapsesta. Kokemuksistaan ja havainnoistaan käsin kasvattaja pystyy kertomaan vanhemmille oman tietämyksensä lapsesta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 45–46.) Vanhemmat ja kasvattajat laativat lapsikohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman yhdessä keskustellen. Suunnitelman toteutumista seurataan sekä arvioidaan yhdessä vanhempien kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 33.)

Keskustelujen tarkoituksena on luoda yhteistä todellisuutta lapsesta. Niissä pyritään yhdistämään niin vanhemman kuin kasvattajan erilaisia tulkintoja ja kokemuksia lapsesta. Kasvatushenkilöstön tulisi huomioida ja tiedostaa omat uskomuksensa liittyen hyvään lapsuuteen, vanhemmuuteen ja kasvatukseen. On myös hyvin tärkeää ymmärtää omien uskomusten vaikutus arjen vuorovaikutustilanteissa. (Karila 2005, 47–48.) Karilan (2005, 49) mukaan keskustelut ovatkin tilanteita, joissa kasvatuskumppanuuden syveneminen joko toteutuu tai ei toteudu.

3.4 Kasvatuskumppanuus

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa kasvatuskumppanuus määritellään tarkoittamaan toimintaa, jossa vanhemmat ja kasvatustalon henkilöstö yhdessä tietoisesti sitoutuvat tukemaan lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista.

Kasvatuskumppanuudelle keskeistä on vanhempien ja henkilöstön välinen luottamus, tasavertaisuus ja toistensa kunnioittaminen. Vanhemmilla ja kasvattajilla on paljon erilaista mutta arvokasta tietoa lapsesta. Tätä tietoa tulisi hyödyntää, koska vanhempien ja kasvattajien tiedot, kokemukset sekä niiden jakaminen luovat vankkaa pohjaa lapsen kasvun ja hyvinvoinnin tukemiselle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.)

Kasvatuskumppanuus lähtee lapsen tarpeista. Lapsen tarpeiden etusijaisuus tarkoittaa sitä, että kaikessa toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa ajatellaan lapsen oikeuksia ja lapsen edun toteutumista. Lapsen edun toteutumisen kannalta onkin ensiarvoisen tärkeää, että kasvatuskumppanuuteen liittyvistä arvoista, vastuista ja näkemyksistä käydään keskustelua niin vanhemman ja kasvattajan kuin kasvattajien työyhteisön kesken. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.)

Kasvatuskumppanuuteen liittyy olennaisesti myös vastuun jakaminen. Vanhemmilla on ensisijaisesti kasvatusoikeus ja -vastuu suhteessa lapseensa. Kasvattajan vastuulla on perhekohtaisesti sisällyttää kasvatuskumppanuus osaksi lapsen varhaiskasvatusta heti päivähoiton alkamisesta lähtien. Kasvattajan tehtävänä ammattilaisena on olla aloitteellinen kasvatuskumppanuuden toteutumisen vaalija. Vanhemmalle tulisi järjestää mahdollisuuksia kasvatuskeskusteluihin niin toisten vanhempien kuin koko henkilöstön kesken. Kasvatuskumppanuuden tulisi edistää myös vanhempien keskeistä vuorovaikutusta ja toimintaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.)

3.4.1 Kasvatuskumppanuuden syntyminen

Kasvatuskumppanuus voidaan nähdä vanhempien ja kasvattajien yhteisenä prosessina, joka alkaa siitä kun vanhempi ottaa yhteyttä päivähoitoon ja loppuu siihen kun lapsi lopettaa päivähoiton. Keskeistä kasvatuskumppanuuden rakentumiselle ja syventymiselle ovat päivittäiset kohtaamiset ja keskustelut lapsesta. Kyse ei ole vain siitä, että vanhempi haluaisi

tietää mitä lapsi on syönyt ja miten nukkunut, vaan miten kasvattaja on kohdannut ja nähnyt juuri hänen lapsensa. (Kaskela & Kronqvist 2007, 23.)

Kasvatuskumppanuudessa olennaista on vastavuoroisuus kasvattajan ja vanhemman kesken. Kasvatuskumppanuuden rakentumisen kannalta onkin keskeistä pohtia myös vanhempien valmiuksia ja valmiutta kumppanuuteen. Eri vanhempien kanssa kumppanuussuhde muodostuu erilaiseksi. (Karila 2006, 94.) Kasvatuskumppanuudessa ei ole kyse siitä, että kasvattajan pitäisi olla aina oikeassa ja tietää asioista, vaan perheet tarvitsevat ennemminkin kasvatuskumppaneita, jotka ovat aitoja, lämminhenkisiä ja empaattisia. Vanhemmat eivät usein edes odota kasvattajilta valmiita vastauksia tai hienoja ratkaisuja vaan tukea, rinnalla kulkemista ja yhdessä jakamista. (Kaskela & Kronqvist 2007, 24.)

Olennainen asia kasvatuskumppanuuden rakentumisessa on lapsen vastaanottaminen päivähoitoon ja päivähoitoon tutustumisvaihe. Ennen varsinaista päivähoiton alkamista vanhempi ja lapsi tutustuvat päivähoitopaikkaan yhdessä. Asteittainen siirtyminen kotoa päivähoitoon auttaa lasta jäsentämään suurta muutosta. Aloituskeskustelu on antanut kasvattajalle jonkinlaisen kuvan siitä, minkälainen lapsi päivähoitoon on tulossa. Nämä tiedot auttavat kasvattajaa valmistautumaan lapsen vastaanottamiseen. Myös lapsen on helpompi tulla päivähoitoon, kun vastassa on joku, joka on ennestään edes vähän tuttu. Monissa kunnissa on järjestetty niin kutsuttu omahoitaja tai vastuukasvattaja käytäntö. Sen on huomattu helpottavan kasvatuskumppanuuden rakentumista ja luottamuksen syntymistä. Lapselle olisi päivähoiton alussa tärkeää, että hänellä olisi yksi pysyvä syli, joka antaisi lohtua ja tukea ikävän yllättäessä. Onnistunut asettuminen päivähoitoon vaatii kasvattajien ja vanhempien tukea. (Kaskela & Kekkonen 2006, 43–44.)

Luonnollisesti kumppanuus tarvitsee toteutuakseen luottamusta. Luottamus puolestaan alkaa rakentua vuorovaikutuksessa toisen kanssa. Luottamuksen rakentumisessa tärkeää on, että kumpikin osapuoli tulee vuorovaikutuksessa tulkituksi omien tarkoitusperiensä mukaisesti. Karilan kirjoittaa, että tutkimuksensa mukaan vanhemmat nostivat luottamuksen rakentumisen suhteen tärkeinä tekijöinä esille erityisesti työntekijän aidon välittämisen lapsesta ja innostuksen työstään. (Karila 2006, 97–98.)

Vuoropuhelu kasvattajan, lapsen ja vanhemman kanssa toteutuu päivittäisissä kohtaamisissa. Kasvattajalla on tietoa siitä, miten lapsen arki päivähoitossa sujuu. Tämä tieto on tärkeä välittää vanhemmille, jotta he pystyvät tallentamaan tärkeitä lapsuusmuistoja. Vuoropuhelu on molemminpuolista kuulemistä, siinä jaetaan kokemuksia ja tarinoita. Olisi tärkeää, että myös lasta kuultaisiin hänen kokemuksistaan käsin. Lapsi voisi kertoa omia kokemuksiaan päivästä, tunteistaan sekä ajatuksistaan. (Kaskela & Kekkonen 2006, 44–45.)

Työntekijällä tulisi olla kosketus omaan sisäiseen maailmaansa; kokemuksiinsa, ajatuksiin ja tunteisiinsa, niin kutsuttuun sisäiseen kasvattajaansa ja sisäiseen lapseensa. Ammatillaisen tulisi osata erottaa oma elämäntarinansa asiakkaiden lukuisista kertomuksista. Oman elämäntarinan emotionaalinen eriyttäminen antaa tilaa kunnioittaa ja kuulla myös sellaisia kertomuksia, jotka voivat olla ristiriidassa työntekijän omien arvojen tai asenteiden kanssa. (Kekkonen 2004, 85.)

3.4.2 Kasvatuskumppanuus kahdeksana osa-alueena

Kaskelan & Kekkonen (2006, 17–29) mukaan kasvatuskumppanuus voidaan nähdä kahdeksana osa-alueena. Nämä osa-alueet ovat kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksen kehittämisenä, ammatillisena vuorovaikutuksena, päivähoidon ja kodin jaettuna kasvatustehtävänä, lapsen ja vanhemman suhteen kannattelu, lapsen kokemusten ja tarinoiden kuulemisena, vanhempien osallisuutena, kasvattajan kasvatustietoisuutena sekä kasvattajan tunnevuorovaikutuksena.

Kasvatuskumppanuuden tarkoituksena on mahdollistaa vanhempien osallisuus ja osallistuminen varhaiskasvatuksen kehittämiseen niin kunta- kuin yksilökohtaisessa varhaiskasvatuksen suunnittelussa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32). Osallisuuden vahvistamisen kannalta on tärkeää se, minkälaista tietoa vanhempi saa lapsen päiväkotipäivästä. Merkityksellistä on myös se, miten vanhempi pystyy vaikuttamaan päivähoiton arkeen. Tärkeää osallisuuden kannalta on myös vanhemman ajatusten ja odotusten kuuleminen. Kuulemisen lisäksi on muistettava, että vanhemman kasvatusoikeus lapseensa säilyy myös silloin, kun lapsi on päivähoitossa. Osallisuuden vahvistamisessa on kyse vanhempien aktivoinnin lisäksi myös vanhemman ja kasvattajan välisestä tiedon vaihdosta. Vanhemman kokemukset ja tietämys omasta lapsesta eivät ole merkityksettämiä. Osallisuuteen kuuluu vahvasti henkilökohtainen kokemus kuulumisesta varhaiskasvatusyhteisöön. Osallisuus muodostuu merkityksellisistä kohtaamisista ja tunnepohjaisesta sitoutumisesta, jonka kautta syntyy halu vaikuttaa ja asioiden kulkuun. Kyseessä on jäsenyyden tuntemus yhteisössä ja mahdollisuus olla mukana yhteisöllisessä prosessissa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 25–27.)

3.4.3 Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet

Kaskela & Kekkonen (2006) nimeävät kasvatuskumppanuutta ohjaaviksi neljäksi periaatteeksi kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogin (Kaskela & Kekkonen 2006, 32–38).

Kasvattajan tulisi ottaa nämä periaatteet ammatilliseksi lähestymistavaksi, jotta kumppanuus rakentuisi ja toteutuisi mahdollisimman hedelmällisesti.

Kuulemisella tarkoitetaan ennen kaikkea kuulevaa suhdetta. Kyseessä ei ole ensisijaisesti kuulemisen taito vaan suhde toiseen ihmiseen. Kuulevalle suhteelle tyypillistä on asettuminen kuulemaan toisen ihmisen asiaa, ajatuksia ja puhetta. Sitä voidaan kuvata eläytyvänä kuuntelemisena ja keskittymisenä, johon sisältyy vahvasti läsnäolo. Kuuleva suhde näkyy todellisena kiinnostuksena, empaattisuutena ja rehellisyytenä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32.)

Kuuntelevassa suhteessa kuuntelija antaa tilaa toiselle. Hän uskaltaa vastaanottaa sen, mitä toisella on sanottavana. Tavallaan kuunteleminen on riskin ottamista ja vaatii ammattilaiseltakin erilaisten tunteiden sietämistä. Varsinkin erimielisyystilanteet ovat haasteellisia, koska silloin kuulija alkaa helposti puolustautua. Puolustautuessa korvat sulkeutuvat ja kuuleminen unohtuu. Kuulluksi tuleminen on kasvatuskumppanuuden keskeinen periaate ja aina luonteeltaan eheyttävää. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32.)

Kaskela & Kekkonen (2006, 34–35) kirjoittavat, että kasvattajan ja vanhemman välinen kunnioittava suhde luodaan myönteisyydestä käsin. Myönteisyys toimii usein porttina rehelliselle puheelle ja avoimuudelle. Vanhempien kunnioittaminen erilaisuudesta huolimatta on yksi kasvatuskumppanuuden kulmakivistä. Kunnioittava asenne on ennen kaikkea toisen hyväksymistä ja arvostamista. Hyväksyminen ja arvostaminen puolestaan näkyvät rehellisenä ja avoimena toimintana ja puheena. Toisia voidaan opetella ymmärtämään ja hyväksymään kuuntelemisen kautta. Toisen kunnioittaminen luo tärkeää pohjaa todelliselle vuorovaikutukselle. (Kaskela & Kekkonen 2006, 34–35.)

Kunnioittamisesta ja kuulemisesta rakentuu luottamus. Vastavuoroisen luottamuksen rakentuminen vaatii ymmärrettävästi aikaa. Tärkeänä rakennusaineksena ovat arjen kohtaamiset, joissa kumppanin tapa toimia tulee tutuksi. Päivähoitomaailmassa kumppanuuden toteutuminen saattaa olla haastavaa, koska lapsiryhmät ja työntekijät muuttuvat tiheään. (Karila 2006, 101.) Luottamus rakentuu arjen kohtaamisista ja vuoropuhelusta. Tärkeä luottamuksen syntymisen edellytys vanhempien näkökulmasta on lapsen ja kasvattajan välinen suhde. Vanhemmille on tärkeää, että oma lapsi tulee kokonaisvaltaisesti kohdatuksi. Kasvattajan sensitiivinen suhde lapseen herättää vanhemmissa luottamusta ja kokemuksen siitä, että lasta hoidetaan hyvin. Luottamuksen rakentuminen ei ole aina helppoa. Siihen tarvitaan ajan lisäksi pitkäjänteisyyttä, rehellisyyttä ja uskallusta. Työntekijän on osattava tuoda esille joskus vaikeita ja kipeitäkin asioita. Se vaatii paljon uskallusta ja kykyä kertoa rehellisesti tapahtumista ja havainnoista. Asioiden puheeksi ottaminen tulisi tehdä asiakasta kunnioittavalla tavalla. (Kaskela & Kekkonen 2006, 36–37.)

Dialogi on portti kuulemiseen ja kuulevan suhteen syntyyn. Dialogi perustuu tasa-arvoon ja ajatukseen siitä, että toisen puhe ei ole vähemmän arvokasta. Erimieltä oleminen, suorapuheisuus ja rehellisyys kuuluvat dialogiseen vuoropuheluun. Dialogista vuoropuhelua kannattelee kokemus kuulluksi ja kunnioitetuksi tulemisesta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 38.)

Isaacs (2001, 39–40) määrittelee dialogin taidoksi ajatella, puhua ja toimia yhdessä. Yhdessä ajattelulla tarkoitetaan sitä, että yksittäisen henkilön kanta asiaan ei ole lopullinen, vaan askel kohti lopputulosta. Dialogin avulla pyritään luomaan yhteistä ymmärrystä sekä yhdistämään erilaisia tulkintoja.

Dialogisuuteen kuuluu myös se, että asioista puhutaan itsestä käsin. Sillä tarkoitetaan sitä, että dialogissa ei jämhähdetä väittelyyn tai toisen arvioimiseen vaan annetaan tilaa toisen ajatuksille. Dialogissa tarvitaan myös uskallusta tulla näkyväksi ja kykyä tehdä itsensä näkyväksi puheen ja tekojen avulla. Kyseessä ei ole kuitenkaan näkyvänä oleminen sillä perusteella, että on oikeassa vaan ajatuksena on yhdessä pohtia, etsiä ja ajatella. (Kaskela & Kekkonen 2006, 39.)

3.5 Reflektio oman työn kehittämisessä

Reflektio voidaan määritellä toiminnan ajatteluksi. Ajattelua tehdään usein yhdessä muiden kanssa, vaikka itse ajattelu perustuu yleensä omakohtaisiin havaintoihin ja johtopäätöksiin. Kasvattajat voivat ajattelun ja pohdiskelun avulla kehittää syvenevää ymmärrystä toiminnasta kiinnittämällä huomiota toiminnan tarkoituksen ja toteutuksen välisiin ongelmiin. Reflektion avulla lisääntyy tietoisuus omasta toiminnasta. Se antaa uusia mahdollisuuksia henkilökohtaiseen kasvuun ja kehittymiseen. Syvenevä tietoisuus merkitsee kasvattajalle mahdollisuutta kokea itsensä aidommin ja olla samanaikaisesti arkipäivän toimija. Reflektion avulla on tarkoitus saada aikaan toiminnanmuutos, josta on itse tietoinen. Tämä muutos on havaittavissa ajattelussa, tunteissa, sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja toimintakulttuurissa. (Ojala 2009, 28–29.)

Oman toiminnan tarkastelu voi alkaa sillä, että työntekijä ryhtyy keräämään toiminnasta dokumentoinnin avulla faktoja. Siinä kirjataan tarkkaan ylös tapahtumat ja niiden konteksti. Dokumentoinnin avulla toiminnan tarkastelussa kiinnitetään huomio sen tavoitteisiin, prosesseihin sekä toivottuun tulokseen. Keskeistä reflektiossa on avoin pohdinta yhdessä muiden kanssa. (Ojala 2009,30.) Reflektiolla on merkityksellinen rooli oman työn kehittämisessä. Uskaltautuminen reflektioon vaatii luottamusta omiin kykyihin ja mahdollisuuksiin oppia lisää. Kriittisyyttä voidaan pitää kaiken toiminnan tarkastelussa

reflektion tunnusmerkinä. Kriittisen tarkastelun avulla voidaan nostaa esille ne asiat, jotka vaativat muutosta. Työyhteisössä kriittinen ystävä tuo rehellisesti näkemyksiään esille, mutta toimii samalla kannustajana aina parempiin suorituksiin. (Venninen 2009, 42–43.)

Ihmisten avoin ja ennakkoluuloton kohtaaminen edistää uuden tiedon luomista. Merkityksellistä on omien käsitystensä jakaminen muiden kanssa ja niiden avoin reflektointi. Tiedon luomisprosessiin vaikuttavat ympäristötekijät mutta uutta tietoa luodaan kuitenkin yksilöiden välillä. Hiljainen tieto ei toimi ihmisistä irrallaan vaan ihmiset on kohdattava heille luonnollisessa ympäristössä. Hiljaista tietoa tulee lähestyä ennakkoluulottomasti ja kasvokkain. Hiljaisen tiedon hankkiminen edellyttää asioiden tarkastelua monesta näkökulmasta sekä niiden kriittistä tulkintaa. (Heikkilä & Heikkilä 2005, 179–181.)

Hiljainen tieto voidaan nähdä ajattelun ja toiminnan produktina ja kasaantuneena hiljaisena tietopohjana. Se voidaan määritellä myös itse toiminnassa ilmeneväksi aktiiviseksi prosessiksi. Hiljainen tieto liitetään usein ammattilaisen taitavaan osaamiseen ja toimintaan. Sen tarkastelu toteutetaan usein sekä prosessina että produktina. Hiljaisen tiedon prosessin näkökulmaa painottaessa puhutaan hiljaisesta tietämisestä. Tietäminen ilmenee erityisesti ammattilaisen toiminnassa, jonka yhteydessä voidaan puhua ammattilaisen nopeasti ja intuitiivisesti tapahtuvasta päätöksenteosta. Hiljaisen tiedon määrittelyminen produktina nähdään olevan ammattilaiselle kasautunutta kontekstuaalista praktista osaamista, taitoa, käsityksiä ja uskomuksia, joiden vaikutus näkyy toiminnassa. Lisäksi traditioiden myötä karttuneiden asenteiden ja arvojen nähdään sisältyvän hiljaiseen tietopohjaan. Toisaalta voidaan ajatella että prosessin ja produktin näkökulmat täydentävät toisiaan eli hiljainen tietopohja karttuu toiminnassa tapahtuvan hiljaisen tietämisen reflektoinnin myötä. (Toom 2008; 33, 48.)

4. Tiedonhankintamenetelmät

4.1 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa tarkoituksena on kuvata todellista elämää. Tutkimuksessa painopisteenä on kohteen mahdollisimman tarkka ja kokonaisvaltainen kuvaaminen. Kyseessä ei ole teorian tai hypoteesien testaaminen vaan aineistoa tulkitaan yksityiskohdat huomioiden. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2006, 152.) Laadullisen tutkimuksen kannalta olennaista onkin, että ihmiset, joilta tietoa kerätään, tietäisivät tutkittavasta asiasta mahdollisimman paljon (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Laadullisella

tutkimusmenetelmällä pyritään tavoittamaan tutkittavien henkilöiden omaan elämään liittyviä merkityksellisiä tapahtumaketjuja (Vilka 2005, 97).

Hirsjärven ym. (2006, 155) mukaan laadulliselle tutkimukselle tyypillistä on, että tutkimus olisi luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja aineiston kerääminen tapahtuisi luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Laadulliselle tutkimukselle ominaista on myös se, että siinä pidetään ihmistä tiedon keruun välineenä. Tutkija luottaa mittausräikeillä saadun tiedon sijasta omiin havaintoihinsa ja keskusteluihinsa tutkittavien kanssa. Tutkijan tulisi pyrkiä paljastamaan odottamattomia seikkoja, joten laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana ei ole hypoteesien tai teorian testaaminen vaan aineiston monipuolinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Laadullisessa tutkimuksessa myös suositaan metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat ja ajatukset pääsevät esille. Aineistoa kerätessä kohdejoukko on tarkoin mietitty, satunnaisotannan menetelmää ei siis käytetä. Laadulliselle tutkimukselle tunnusomaista on myös se, että tutkimussuunnitelma muovautuu ja muuttuu tutkimuksen edetessä. Suunnitelmia voidaan muuttaa olosuhteiden mukaan. Eräs laadullisen tutkimuksen tunnusmerkeistä on se, että kaikkia tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja aineistoa tulisi tulkita sen mukaisesti.

Eskola & Suoranta (1996, 36) mukaan aineiston koolla ei ole opinnäytetyössä ratkaisevaa merkitystä vaan tärkeintä on tulkintojen kestävyys ja syvyys. Laadullisessa tutkimuksessa ei ole tarkoituksena pyrkiä tilastollisiin yleistyksiin, vaan tarkoituksena on kuvata jotakin tapahtumaa, ymmärtää toimintaa tai antaa mielekäs tulkinta jostakin ilmiöstä. Laadullisessa tutkimuksessa käytetäänkin usein harkinnanvaraista otantaa, jonka avulla voidaan keskittyä saamaan mahdollisimman kattavaa tietoa tutkittavasta asiasta. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että tutkimusjoukko on usein tarkoituksenmukaisesti valittu ja melko pieni. (Eskola & Suoranta 1999, 61; Tuomi & Sarajärvi 2002, 87–88.)

Laadullinen tutkimus on usein hypoteesitonta. Hypoteesittomuudella tarkoitetaan sitä, että tutkijalla ei ole tutkimuskohteestaan tai tutkimustuloksistaan valmiita ennako-olettamuksia. On kuitenkin huomattava, että jokaisella tutkimuksen tekijällä on taustanaan omat henkilökohtaiset kokemukset, jotka voivat vaikuttaa tutkimuksen kulkuun. Olennaista on tiedostaa omat taustalla vaikuttavat ennako-oletuksensa, jolloin niitä voi käyttää ääneen sanottuina esioletuksina omassa tutkimuksessa. (Eskola & Suoranta 1999, 19–20.)

Laadulliselle tutkimukselle ominaista on, että tutkimussuunnitelma kehittyy ja muuttuu matkan varrella. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelmaa voidaan muuttaa myös tutkimuksen aikana, sen edetessä. (Hirsjärvi ym. 2006, 155.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkijalla on keskeinen asema. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijalla on vapautta suunnitella ja toteuttaa tutkimustaan joustavasti. Tutkijan tärkeä piirre onkin tutkimuksellinen mielikuvitus, jonka avulla tutkija pystyy kokeilemaan ja toteuttamaan esimerkiksi uusia menetelmällisiä ratkaisuja tai kirjoitustapoja. Tutkimuksen arvioinnin kannalta on toki olennaista, että tutkija kertoo valitsemistaan ratkaisuista ja menetelmistä lukijalle. (Eskola & Suoranta 1999, 20.)

4.2 Havainnointi

Havainnointi on laadullisen tutkimuksen yleinen tiedonkeruumenetelmä. Sen avulla voidaan saada tietoa asioista, joista ei vielä tiedetä paljon. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 81.)

Havainnoinnin avulla on tarkoitus saada tietoa siitä, miten ihmiset todellisuudessa oikeasti toimivat. Suurimpana etuna havainnoinnissa on, että sen avulla voidaan saada välitöntä ja suoraa tietoa yksilöiden, ryhmien tai organisaatioiden toiminnasta sekä käyttäytymisestä niiden luonnollisessa ympäristössä. (Hirsjärvi ym. 2006, 201–202.)

Havainnointia voidaan luokitella joko havainnoijan roolin tai havainnoinnin systemaattisuuden mukaan (Hirsjärvi ym. 2006, 203). Havainnoinnin muodot ovat luokiteltavissa piilohavainnointiin, havainnointiin ilman osallistumista, osallistuvaan havainnointiin ja osallistuvaan havainnointiin. Havainnoinnin ilman osallistumista ja osallistuvan havainnoinnin välille on joskus vaikea vetää rajaa. Erona lienee se, että havainnoinnissa ilman osallistumista tutkimuksen tiedonantajan ja tutkijan välinen vuorovaikutus ei ole olennaista tiedonkeruun kannalta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 81.) Ei-osallistuva havainnointi voidaan nähdä hyvänä menetelmänä silloin, kun tilanne on ominaispiireiltään niin rajattu, että tutkija voitaisiin sijoittaa tilanteeseen lähestulkoon toimintaa häiritsemättä (Grönfors 2007, 157–158).

Havainnointiin voi usein liittyä tulkinta- tai havainnointivirheitä. Tutkimusta tehdessä näitä asioita pyritään välttämään esimerkiksi arkihavainnointia strukturoidumman havainnoinnin keinoin. Usein toistuvat havainnot heikentävät tietoisuuttamme havainnoista, kun taas normaalista arjesta poikkeavat havainnot herättävät huomionamme. Tutkimuksessa havainnoijan tarkoituksena on tuottaa havaintoja ja kaivaa esiin ”piilossa” olevia asioita. (Vilka 2006, 11–13.) Hirsjärven ym. (2006, 202) mukaan havainnointi onkin erinomainen keino vuorovaikutusta tutkittaessa. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 82) kirjoittavat, että tutkijan ollessa ulkopuolinen ja osallistumaton tarkkailija, voi hän esimerkiksi havainnoida tapahtumia videolta. Videohavainnoinnissa videokamera voidaan jättää paikalle ilman, että tutkija on edes paikalla. Tutkija voi tarvittaessa varmistaa että tekniikka toimii tai että tilanteessa kuvataan tutkimuksen kannalta tarkoituksenmukaisia kohteita (Grönfors 2007, 157).

4.3 Vahvistetun palautuksen menetelmä - virikkeitä antava haastattelu

Virikkeitä antava haastattelu eli Stimulated recall on menetelmä, jossa suoritetaan haastattelu toiminnan jälkeen käyttäen tilanteeseen liittyvää virikettä apuna. Virikkeenä voi toimia esimerkiksi tilanteesta tallennettu ääni- tai videonauha. Menetelmän tavoitteena on, että haastateltava kykenisi palauttamaan mieleensä alkuperäisen tilanteen mahdollisimman samankaltaisena. Näin mahdollistuu toimintaan liittyvän ajatusprosessin verbalisoiminen. (Patrikainen & Toom 2004, 239.)

Stimulated recall -menetelmästä käytetään useita eri nimityksiä. Suoraan englanninkielisistä nimistä ovat muodostuneet str-, sr- tai stri-menetelmä. Termin suomenkielinen vastine virikkeitä antava haastattelu on ollut käytössä Jokisen ja Pelkosen (1996) teksteissä ja Seitamaa-Hakkarainen (2001) puhuu vahvistetun palautuksen menetelmästä. (Patrikainen & Toom 2004, 239.) Tässä opinnäytetyössä käytämme tekstissämme menetelmästä nimitystä vahvistetun palautuksen menetelmä.

Yleisemmin vahvistetun palautuksen menetelmää on käytetty laadullisen tutkimuksen piirissä. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tutkittavan ilmiön kuvaaminen ja ymmärtäminen määritellyssä kontekstissa sekä tutkijan ja tutkittavan subjektiivisuuden huomioiminen. Nämä edellä mainitut piirteet vastaavat myös samansuuntaisina vahvistetun palautuksen menetelmän ominaisuuksia. Tutkimuksen aineisto kerätään mahdollisimman luonnollisissa olosuhteissa ja tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita yksilön kokemasta tilanteesta. Haastatteluvaiheessa tutkija ja tutkittava rakentavat yhdessä ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä tai aiheesta. (Patrikainen & Toom 2004, 240.)

Tutkimuksessa aineiston keruu aloitetaan kuvaamalla mielenkiinnon kohteena oleva toiminta. Tämän jälkeen toteutetaan haastattelu vahvistetun palautuksen keinoin. Menetelmää käyttäneet tutkijat ovat todenneet, että haastattelu tulee suorittaa mahdollisimman pian videoidun toiminnan jälkeen. Itse haastattelutilanteen tavoitteena on, että tutkimushenkilö kertoo ajatuksistaan ja toiminnastaan sekä niiden perusteista. Tutkija ja tutkimushenkilö katsovat yhdessä videonauhan. Vahvistetun palautuksen menetelmää käytettäessä haastattelu voi olla joko strukturoitu tai strukturoimaton. Videonauha voidaan pysäyttää sopimuksen tai tilanteen mukaan tarkempaa selvitystä varten, joko tutkijan tai tutkimushenkilön toiveesta. Kysymysten esittämisestä yhteenvetona voidaan todeta, että keskeisimmät kysymykset, joilla ajattelua ja toimintaa on selvitetty, ovat mitä, miten ja miksi. (Patrikainen & Toom 2004, 242–243.)

Tutkija valmistautuu haastattelutilanteeseen katsomalla videonauhat läpi ennen haastattelun alkua ja tekee kirjauksia tutkimuksen kannalta merkityksellisistä vaiheista ja pohtii esitettävät haastattelukysymykset. Haastattelutilanteessa tutkimushenkilöä pyydetään aktiivisesti kertomaan toiminnan aikaisista ajatuksistaan sekä perustelemaan toimintaansa, jotta hänen näkökulmansa saadaan tuotua esille. Tilanteessa tärkeänä virikkeenä toimii video, mutta tutkijan on pidettävä mielessä koko ajan tutkimuksen johtoajatus ja pyrittävä esittämään olennaisia etukäteen suunniteltuja kysymyksiä sekä tilanteessa muotoutuvia tarkentavia kysymyksiä. (Patrikainen & Toom 2004, 243–245.)

Patrikaisen ja Toomin (2004, 246) mukaan nauhoituksia katsomalla saadaan näkyviin konkreettisen tapahtuman lisäksi myös ajatteluprosessi. Dokumentti auttaa tilanteeseen palaamisessa sekä huomaamaan sellaistaikin, mitä ei itse tilanteessa huomannut. Keskustelijoilla on mahdollisuus pohtia ja reflektoida sekä kertoa tapahtuman aikaisesta ajattelustaan ja niiden perusteista. (Patrikainen & Toom 2004, 246.)

4.4 Ryhmäkeskustelu

Ryhmäkeskustelulla tarkoitetaan järjestettyä keskustelutilaisuutta, johon on kutsuttu joukko ihmisiä keskustelemaan sovitusta aiheesta vapaamuotoisesti ja tietyn ajan puitteissa. Ryhmäkeskustelun vetäjä pyrkii tietoisesti saamaan aikaan osallistujien välille vuorovaikutusta. Vetäjä tuo esiin tiettyjä tutkimuksen kohteena olevia teemoja osallistujien kesken keskusteltaviksi ja kommentoitaviksi. Ryhmäkeskustelu voidaan toteuttaa kysymyksiensä avulla tai erilaisten virikemateriaalien kautta. Osallistujien ja vetäjän välinen vuorovaikutus tuottaa ryhmäkeskustelulle ominaista aineistoa. (Valtonen, Ruusuvuori & Tiittula 2005, 223–224.)

Ryhmäkeskustelussa ryhmän vetäjä ei osallistu aktiivisesti aiheesta käytävään keskusteluun. Vetäjän rooli on pyrkiä ohjaamaan keskustelua haluttuun suuntaan verbaalisten ja non-verbaalisten käytäntöjen avulla. Olennaista on, että ryhmän vetäjä osaa luoda sellaisen ilmapiirin, jossa jokaisella on mahdollisuus vapaasti ilmaista omat mielipiteensä. Tarkoituksena on, että vetäjä mahdollistaa osallistujien mielipiteiden esittämisen eikä vaikuta niihin. Keskustelun sisällön kannalta avoimet kysymykset ilmaisevat mistä ja miten osallistujien odotetaan keskustelevan yhdessä. Vetäjän rooli kerronnan määrittäjänä ja ohjaajana on merkittävä. Puheentuottamisen keinona kuuntelemista tulee korostaa. Aktiivinen ja kannustava kuuntelijan rooli vetäjällä antaa tilaa keskustelijoiden äänelle. (Valtonen ym. 2005, 226–235.)

5. Opinnäytetyön toteutus

Ensimmäinen tapaaminen tutkimuspäiväkodillä toteutui tammikuussa 2010. Yhteistyö valitun kasvattajatiimin kanssa alkoi päiväkodin oman kehittämistehtävän alkutaipaleilla.

Opinnäytetyön aiheen ja toteutuksen ideointivaiheen jälkeen esittelimme kasvattajille työmme tavoitteet ja tarkoituksen. Opinnäytetyön suunnitelman annoimme tutkimuspäiväkodin esimiehelle ja kasvattajatiimille luettavaksi ja vapaasti kommentoitavaksi. Esittelimme tutkimuspäiväkodin henkilökunnalle opinnäytetyömme kesäkuussa 2010 yhteisessä tapaamisessa, johon osallistui myös päiväkodin kehittämistehtävän ohjaaja VKK - Metro -hankkeesta. Lisäksi esittelimme työmme VKK - Metron toimintaan liittyvien opinnäytetöiden seminaarissa Vantaalla 11.11.2010. Yhteistyö tutkimuspäiväkodin kanssa oli alusta asti rakentavaa ja eteni aikataulun mukaisesti.

Tiedotimme kirjeellä (liite 1) ryhmän vanhempia opinnäytetyöstämme, sen tavoitteista, toteutuksesta sekä aikataulusta. Saimme tutkimusluvan Espoon kaupungilta 24.3.2010. Kasvattajat sopivat valitsemiensa vanhempien kanssa ajat varhaiskasvatussuunnitelmien arviointikeskusteluihin. Ennen nauhoituksia suoritimme tarvittavat kuvausjärjestelyt kameran käynnistämiseen ja pysäyttämiseen asti. Nauhoitusten aikana olimme ryhmässä avustamassa lastenhoidossa.

Tarkoituksenamme oli vastauksen saaminen tutkimuskysymykseemme, miten kasvatuskumppanuus toteutuu varhaiskasvatussuunnitelmien arviointikeskusteluissa. Opinnäytetyöllämme oli myös toinen tarkoitus. Halusimme mahdollistaa hiljaisen tiedon jakamisen ja oman työn kehittämisen kasvattajien tiimissä, joten käytimme opinnäytetyössämme vahvistetun palautuksen menetelmää.

5.1 Aineiston keruu videoinnin avulla

Opinnäytetyön aineistonkeruu toteutettiin osin videoimalla. Nauhoitimme valitun lapsiryhmän kolmen kasvattajan varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskustelut 27.4.-17.5.2010 tutkimuspäiväkodillä. Tarkoituksenamme oli nauhoittaa ryhmän kaikkien neljän kasvattajan varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskustelut. Yksi sovittu keskusteluaika kuitenkin peruuntui. Aikataulullisista syistä emme saaneet sovittua uutta nauhoitusaikaa, joten videoitu aineistomme käsittää kolme varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskustelua. Videointi toteutettiin asettamalla kamera jalustalle, jolloin kuvaajan läsnäolo ei ollut välttämätön keskustelutilaisuudessa.

Videohavainnointi toteutettiin 20.5.2010 parityönä. Havainnointilomake (liite 2) oli laadittu yhdessä opinnäytetyötä ohjaavien opettajien kanssa. Havainnointilomakkeen runko muodostui kasvatuskumppanuutta ohjaavista periaatteista, joiden ilmenemistä havainnoimme kasvattajien toiminnassa ja puheessa. Havainnointirungossa kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet; kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi, ovat omina osioinaan. Jokainen ohjaava periaate on eritelty pieniin osioihin, jotka kuvastavat kyseisen periaatteen sisältöä.

5.2 Vahvistetun palautuksen menetelmään perustuva ryhmäkeskustelu

Aineistonkeruun toinen vaihe toteutettiin 28.5.2010 ryhmäkeskusteluna käyttäen vahvistetun palautuksen menetelmää. Keskustelun teemoina olivat kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet, joiden toteutumista varhaiskasvatussuunnitelmien arviointikeskusteluissa tutkimme. Olimme laatineet ryhmäkeskustelurungon (liite 3) etukäteen, jotta voisimme tarvittaessa ohjata keskustelua. Tavoitteenamme oli synnyttää vuorovaikutusta ja keskustelua osallistujien kesken. Juuri vuorovaikutuksen ja tiedonjakamisen vuoksi valitsimme menetelmäksemme ryhmähaastattelun sijasta keskustelun. Ryhmäkeskustelu vahvistetun palautuksen keinoin mahdollisti kasvattajille oman ja toisen toiminnan tarkastelun sekä antoi reflektoinnin myötä uusia näkökulmia työn kehittämiseen. Virikkeiden käyttö tarjosi kasvattajatiimille tilaisuuden myös hiljaisen tiedon jakamiseen.

Virikkeinä keskustelussa toimivat kasvattajien pitämistä varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskusteluista valitut videopätkät. Valitsimme ennen ryhmäkeskustelua jokaisen kasvattajan varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskustelusta kaksi pätkää virikkeiksi ryhmäkeskusteluun. Virikkeinä esitettäviä videopätkiä oli yhteensä kuusi. Virikkeen avulla kasvattajat näkivät oman toimintansa varhaiskasvatussuunnitelmien arviointikeskusteluissa. Nauhalla olevaa tutkimushenkilöä pyydettiin videopätkän jälkeen ensin kuvailemaan ja perustelemaan ajatteluaan, tunteuksiaan ja toimintaansa tilanteessa.

Keskustelu jatkui kasvattajien keskuudessa teemaan liittyen. Toiset kasvattajat saivat kommentoida esitettyä videopätkää ja keskustelu lähti etenemään luonnollisesti. Kasvattajat antoivat toisilleen palautetta, kyselivät toimintaa ohjaavista ajatuksista ja oppivat toisiltaan tapoja toimia. Ryhmäkeskustelu tarjosi kasvattajille mahdollisuuden avoimesti reflektoida kollegojen kanssa ajatusprosessejaan ja toimintojaan.

Ryhmäkeskustelu oli kestoltaan noin kaksi tuntia. Siihen osallistuivat ne kolme kasvattajaa, joiden varhaiskasvatussuunnitelmien arviointikeskustelut oli nauhoitettu ja havainnoitu havainnointirungon pohjalta. Opinnäytetyön tekijät olivat ryhmäkeskustelun aikana tutkijan roolissa. Tarkoitus oli vaikuttaa mahdollisimman vähän kasvattajien keskeiseen ajatuksien

vaihtoon. Tarkoituksena oli kuitenkin, että opinnäytetyöntekijät ohjasivat tarvittaessa keskustelua kasvatuskumppanuutta ohjaaviin periaatteisiin. Ryhmäkeskustelutilaisuus tallennettiin nauhurille.

6. Aineiston analyysi

Kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko muodostavat tutkimuksen ytimen. Analyysissa olennaista on etsiä vastauksia esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Tässä vaiheessa usein huomataan myös alun perin väärin asetetut tutkimuskysymykset. Aineiston analyysissa tutkijan on tutustuttava aineistoonsa syvällisesti ja otettava sen teoreettiset käsitteet haltuun kirjallisuuden avulla. (Hirsjärvi ym 2006, 209; Metsämuuronen 2006, 124.)

Kvalitatiivista sisällönanalyysia pidetään perusanalyysimenetelmänä, jota voidaan käyttää kaikenlaisissa laadullisen tutkimuksen perinteissä. Sisällönanalyysia voidaan pitää metodin lisäksi väljänä teoreettisena kehyksenä, jonka avulla voidaan tehdä monenlaista tutkimusta. Tutkimusten analyysimenetelmät pohjautuvat tavalla tai toisella usein sisällönanalyysiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91.)

Vilka (2005, 140–141) kirjoittaa, että sisällönanalyysi voi olla joko aineisto- tai teorialähtöistä. Aineistolähtöisessä analyysissa tutkimusaineistosta pyritään löytämään tyypillisiä kertomuksia tai toiminnan logiikkaa. Tutkijan pyrkimyksenä on kuvata tutkittavien merkitysmaailmaa mahdollisimman kattavasti. Tavoitteena on ymmärtää tutkittavien toiminta- sekä ajattelutapoja ja uudistaa niitä. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissa lähtökohtana on jo olemassa oleva teoria ja tieto tutkittavasta asiasta. Tutkimuksen lähtökohtana on tällöin jokin valmis teoria tai malli. Tutkijan tavoitteena on teorian tai mallin uudistaminen käyttäen apunaan tutkittavilta saatuja merkityksiä. Tuomi & Sarajärvi (2009, 117) lisäävät aineisto- ja teorialähtöisen sisällönanalyysin rinnalle teoriaohjaavan sisällönanalyysin. Teoriaohjaava eli teoriasidonnainen sisällönanalyysi etenee aineiston ehdoilla. Se on monessa mielessä samankaltainen aineistolähtöisen sisällönanalyysin kanssa. Erona näiden analyysitapojen välillä on se, että aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa teoreettiset käsitteet luodaan aineistosta, kun taas teoriasidonnaisessa sisällönanalyysissa aikaisempi tieto ohjaa tai auttaa analyysissa. Teoriaohjaava analyysissa voidaan tunnistaa jo aiheesta tiedetty tieto. Olennaista kuitenkin on, että aikaisempaa tietoa ei teoreettisesti testata vaan sen avulla voidaan löytää uusia ajatusuria. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 117–118.)

Teoriaohjaava sisällönanalyysi etenee, niin kuin aineistolähtöinenkin sisällönanalyysi siten, että ensimmäisenä aineistoa pelkistetään. Kirjoitetusta ja litteroidusta aineistosta karsitaan pois kaikki epäolennainen. Sisällönanalyysissa määritetään analyysiyksikkö ennen analyysin aloittamista. Analyysiyksikkö voi olla esimerkiksi yksittäinen sana, lause tai

ajatuskokonaisuus. Pelkistämisen jälkeen aineistoa ryhmitellään. Tässä vaiheessa käydään läpi alkuperäisilmaukset ja aineistosta etsitään samankaltaisuuksia tai vaihtoehtoisesti eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Samankaltaisia asioita kuvaavat käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään luokaksi ja nimetään luokan sisältöä kuvastavalla nimellä. Tässä vaiheessa valetaan perustaa kohteena olevan tutkimuksen perusrakenteelle sekä saadaan alustavasti kuvauksia tutkittavasta ilmiöstä. Viimeisenä vaiheena sisällönanalyyssissa on abstrahointi eli käsitteellistäminen. Se tarkoittaa etenemistä alkuperäisinformaation ilmauksista teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin. Abstrahointia jatketaan niin pitkälle kuin se on aineiston kannalta relevanttia ja mahdollista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–111.)

Opinnäytetyössämme aineiston analyysitapa on teoriaohjaava, koska toteutimme havainnointimme valmiiden teoreettisten teemojen mukaisesti. Myös vahvistetun palautuksen menetelmän mukainen ryhmäkeskustelu oli etukäteen laadittu ja sitä ohjasivat valmiit teemat, kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet. Kuvasimme huhti–toukokuun 2010 aikana 3 varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskustelua, joita analysoimme etukäteen laatimamme havainnointirungon avulla. Havainnointirungon pohjana olivat kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet; kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Videoinnin ja havainnoinnin avulla saimme vastauksen ensimmäiseen tutkimuskysymykseemme. Kirjoitimme täytettyjen havainnointirunkojen pohjalta, miten kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet toteutuivat kunkin kasvattajan varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskustelussa. Sen jälkeen kokosimme tekstit yhteen ja teimme niistä yhteenvedon, jossa on kirjoitettuna, miten kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet ilmenivät yleisesti kaikissa kolmessa varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskustelussa.

Vahvistetun palautuksen menetelmän keinoin pidetty ryhmäkeskustelu nauhoitettiin ja litteroitiin. Litteroinnilla tarkoitetaan kerätyn aineiston muuttamista tekstimuotoon. Litteroinnin avulla helpotetaan kerätyn aineiston läpikäyntiä sekä aineiston ryhmittelyä ja luokittelua. (Vilka 2005, 115.) Litteroitu aineisto luettiin ja alleviivattiin. Tuomen ja Sarajärven (2002, 112–115) esittämien esimerkkien mukaan käytämme aineiston pelkistämisestä, ryhmittelystä ja käsitteellistämisestä käsitteitä alkuperäisilmaus, pelkistetty ilmaus, alaluokka, yläluokka, pääluokka ja yhdistävä luokka.

Alleviivattu aineisto koottiin ja alkuperäisilmaukset pelkistettiin yksittäisiksi ilmauksiksi mahdollisimman tarkkaan termeillä, jotka ilmenivät tekstissä. Alkuperäisilmaukset ja pelkistetyt ilmaukset koottiin allekkain sisällönanalyyssitaulukkoon. Alkuperäisilmaukset pelkistettiin pelkistetyiksi ilmauksiksi. Pelkistettyjä ilmauksia tuli yhteensä 103. Samankaltaiset pelkistetyt ilmaukset yhdistettiin alaluokiksi. Yhdistämällä muodostui 31 alaluokkaa. Alaluokat ryhmiteltiin taulukossa yläluokiksi, joita tuli 12. Yläluokat johdettiin

viiteen yhdistävään luokkaa, jotka olivat samat kuin havainnointirungon sekä ryhmäkeskustelun teemat; kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Näiden neljän teeman lisäksi yhdistäväksi luokaksi aineistosta nousi ammatillinen kehittyminen.

Kuvaamme kunkin luokan alle syntyneet yläluokat ja niiden sisällön palaamalla aineistossa alaluokkiin, pelkistettyihin ilmaisuihin ja taaksepäin aina alkuperäiseen aineistoon saakka. Kuvauksessa käytämme useita suoria lainauksia ryhmäkeskustelusta, jotta tutkimushenkilöinä toimivien kasvattajien ääni tulisi esille. Esimerkit on koottu kaikkien kolmen kasvattajan ilmauksista. Alkuperäisilmauksilla tekstissä pyrimme varmistamaan, että lukija voi verrata tulkintoja alkuperäiseen tekstiin.

Olennaista tätä analyysia luettaessa on muistaa, että kasvatuskumppanuuden periaatteet luottamus, kuuleminen, kunnioitus ja dialogi ovat vahvasti nivoutuneet yhteen. Yksikään periaatteista ei voi täysin toteutua ilman toisia. Analyysissamme yhdistävät luokat pitävät sisällään elementtejä myös toisista kasvatuskumppanuuden peruseriaatteista.

7. Tulokset

Seuraavissa kappaleissa kirjoitamme opinnäytetyömme tuloksista. Tuloksien tarkastelua selkeyttävät opinnäytetyön lopussa esitetyt liitteet tuloksista. Liite 4 havainnollistaa videohavainnoinnin tuloksia ja liitteestä 5 on nähtävissä vahvistetun palautuksen menetelmällä toteutetun ryhmäkeskustelun tulokset.

7.1 Kasvatuskumppanuuden toteutuminen varhaiskasvatussuunnitelmien arviointikeskusteluissa

Kuuleminen

Kaikissa kolmessa varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskustelussa kasvattajat osoittivat kuulemista katsekontaktilla, elein ja ilmein. Yksi kasvattajista käytti ilmeitä keskusteluun eläytymisessä huomattavasti enemmän kuin kaksi muuta. Kuuleminen ilmeni kaikissa keskusteluissa vanhemman puheen loppuun kuuntelemisena. Kasvattajat myös antoivat tilaa vanhempien esiin nostamille keskustelunaiheille ja puhuivat niistä vanhempien kanssa. Kukaan kasvattajista ei keskeyttänyt vanhempaa, vaan antoi tilaa vanhemman puheelle. Yhdestä kasvattajasta havaitsimme kärsimättömyyttä sanoa oma asiansa ja mielipiteensä vielä vanhemman puhuessa. Saman tekemistä ei keskusteluissa juurikaan ilmennyt. Kasvattajat tekivät samoja eleitä ja liikkeitä kuin vanhemmat, ainoastaan keskustelun aloitus- ja lopetustilanteissa. Kaikki kolme keskustelua etenivät osittain varhaiskasvatussuunnitelman

rakenteen mukaisesti. Yhdessä keskustelussa ei käyty vasua läpi kohta kohdalta, vaan nostettiin esiin lapsen kasvua, kehitystä ja arkea olennaisemmin koskettavat asiakokonaisuudet. Kuuleminen toteutui keskusteluissa myös kasvattajien taitona tunnistaa vanhempien erilaisia tunteita lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvissä asioissa. Yhdessä keskustelussa kasvattaja lähti mukaan vanhemman huolen tunteeseen kertomalla omista kokemuksistaan vanhempana samankaltaisessa tilanteessa. Kaikilla kolmella kasvattajalla olivat muistiinpanot (varhaiskasvatussuunnitelmat) esillä ja tukena keskustelussa. Vain yksi kasvattaja teki jatkuvasti muistiinpanoja keskustelun aikana. Kuuleminen ilmeni kasvattajien tekeminä yhteenvetoina keskusteluissa nousseista asiakokonaisuuksista. Kaksi kasvattajaa toisti jo sanomaansa keskustelun aikana. Yhdellä kasvattajalla toistamista ei ilmennyt. Kaikissa kolmessa keskustelussa kasvattajat vastasivat vanhempien esittämiin kysymyksiin. Kaikki kasvattajat olivat keskittyneesti läsnä keskustelujen aikana. Keskittymistä ja läsnäoloa viestittivät katsekontakti, ilmeet ja eleet. Yhdessä keskustelussa ei ilmennyt puolustautumista, saarnaamista, luennoimista, kritisointia tai syyttelyä, vaikka selittelyä esiintyi vähän yhdessä keskustelussa. Kaikilla kasvattajilla keskustelu pysyi hallitusti aiheessa eikä eksynyt muiden aiheiden pariin. Keskusteluissa vallitsi kiireetön ilmapiiri, eikä vanhempia hoputettu.

Dialogi

Dialogi ilmeni kaikissa kolmessa keskustelussa avoimena ajatusten ja mielipiteiden jakamisena sekä yhdessä keskustelussa vaikeasta asiasta puhumisena. Keskusteluissa käytettiin avoimia ja suljettuja kysymyksiä. Etenkin yksi kasvattaja esitti huomattavasti kysymyksiä keskustelunsa aikana. Kolmesta keskustelusta vain yhdessä kasvattaja oli eri mieltä vanhemman kanssa. Muissa keskusteluissa erimieltä olemista ei ilmennyt. Kaikki kasvattajat kuitenkin ilmaisivat keskustelujen aikana omia mielipiteitään. Kaikissa keskusteluissa vanhempien ja kasvattajien välille syntyi yhteisymmärrys jostakin keskustelussa esiin tulleesta asiasta. Keskustelussa, jossa kasvattaja oli eri mieltä vanhemman kanssa, ei selkeää yhteisymmärrystä ollut havaittavissa. Yhdessä keskustelussa kasvattaja osoitti empaattisuutta ja kiinnostusta vanhemman kokemuksia kohtaan vaikeasta asiasta puhuttaessa.

Kunnioitus

Kunnioitus ilmeni kaikissa kolmessa keskustelussa kasvattajien myönteisenä ja avoimena suhtautumisena vanhempiin ja heidän mielipiteisiinsä. Kaikki kolme kasvattajaa kuuntelivat vanhempien puhetta ja jatkoivat keskustelua vanhempien esiin nostamista aiheista. Yksikään kasvattajista ei sivuuttanut vanhemman puhetta. Kasvattajat kunnioittivat jokaisessa keskustelussa vanhempien mielipiteitä. Kaikki kolme kasvattajaa muistelivat puheessaan syksyllä käytyjen varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelujen sisältöjä ja kertoivat lapsen tämän

hetkisestä oppimisesta ja kehityksestä arjen esimerkein. Kaikissa keskusteluissa kasvattajat toistivat vanhemman jo sanomaa ja antoivat tilaa vanhemman puheelle. Kunnioitus ilmeni kaikissa keskusteluissa myös vanhempien toiveiden tiedustelemisena. Kahdessa keskustelussa kasvattajat näyttivät omia tunteitaan. Toisessa keskustelussa tunteiden näyttäminen tapahtui sanojen lisäksi ilmein ja elein. Kaikissa keskusteluissa ilmeni vähän päälle puhumista, mutta kaikki kasvattajat hiljenivät nopeasti ja antoivat vanhemmalle tilan puhua. Kaikissa kolmessa keskustelussa kasvattajat ohjasivat keskustelun etenemistä ja kulkua.

Luottamus

Luottamus ilmeni kaikissa keskusteluissa kasvattajan tai vanhemman sanallisena ilmaisuna siitä, että arjessa on käyty vuoropuhelua lasta koskevista asioista. Kahdessa keskustelussa kasvattajat kirjasivat vanhemman puhetta, toisessa yhden vanhemman vastauksen kysymykseen ja toisessa pitkin keskustelua. Kolmannessa keskustelussa kasvattaja sanoi kirjaavansa sovitut asiat myöhemmin. Yhdessä keskustelussa vanhempi ilmaisi tyytyväisyytensä sekä työntekijään että päivähoitoon. Toisessa keskustelussa vanhempi ilmaisi tyytyväisyytensä päivähoitoon ja kolmannessa keskustelussa vanhempi ei erikseen maininnut tyytyväisyydestään työntekijään tai päivähoitoon. Kaikissa kolmessa keskustelussa kasvattajat kertovat ja kuvaavat lapsen arjen tapahtumia päivähoitosta. He kertovat tapahtumista konkreettisin esimerkein ja omiin havaintoihinsa perustuen. Kaikki kolme kasvattajaa neuvoivat tai ohjasivat vanhempaa, jos vanhemmat neuvoa pyysivät. Ohjeet olivat useimmiten vinkkejä tai esimerkkejä, miten mahdollisesti jossain tilanteessa voisi toimia. Yhdessä keskustelussa kasvattaja kuitenkin neuvoi vanhempaa ilman, että vanhempi oli neuvoa pyytänyt. Kaikissa keskusteluissa kasvattajat toivat havaintoihinsa pohjautuen esiin lapsen tarpeita. Luottamuksen osoituksena voidaan nähdä se, että vanhempi kysyy kasvattajilta neuvoa ja mielipidettä asioihin. Tämä toteutui jokaisen kasvattajan keskustelussa. Kaikissa keskusteluissa ilmeni, että vanhemmat ovat saaneet vaikuttaa lapsensa päivähoiton suunnitteluun ja olla osallisena lapsen päivähoiton suunnittelussa. Yhdessä keskustelussa tuli selkeästi esille, että vanhempi arvostaa kasvattajan ja lapsen välistä suhdetta.

7.2 Kasvatuskumppanuuden toteutuminen päiväkotiryhmän arjessa kasvattajan näkökulmasta

7.2.1 Kunnioitus

Vanhemman toiveiden ja näkökulman kunnioittaminen

Vanhemman toiveiden ja näkökulman kunnioittaminen sisältää yläluokkana kaksi alaluokkaa, jotka ovat perheen toiveiden kuuleminen ja hyväksyminen sekä vanhemman näkökulman

kunnioittaminen. Vanhemman toiveet liittyivät kasvatuksellisiin ja hoidollisiin toimintatapoihin esimerkiksi lapsen päiväunien pituuteen tai kuivaksi opetteluun.

”No tavallaan me ollaan puhuttu siitä asiasta monta kertaa ja perheen toive on ollut, että herätellään puol kahdelta.”

”Mut sit jos vanhemmat on kovasti sitä mieltä, sit on vielä niinku sillä tavalla vähän, että sit on vaikeeta mennä kyseenalaistamaan. Sit varmaan pitää hyväksyy (toive) ja herättää sitten”

Kasvattajat kuulivat ja kunnioittivat perheiden toimintatapoja ja hyväksyivät ne, vaikka toisinaan hieman ristiriitaisin tuntein. Kunnioitus tuli esiin myös kasvattajan kykyä huomioida ja vastaanottaa vanhemman näkökulma keskustelussa. Kasvattaja kunnioitti vanhemman valmiutta puhua esimerkiksi lapsen kasvuun liittyvästä asiasta kiirehtimättä, antaen tilaa ja aikaa.

”Sit että vanhemmat kuitenkin olivat valmiit sitten kyl mä en enää hoputtanut tästä näin vaan et yks päivä oli ilmestynyt pikkarit jalassa.”

Kunnioitukseen kuuluu kasvattajien mukaan vahvasti kyky vastaanottaa vanhemman näkökulmia lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvissä asioissa. Ammatillisuutta ja kunnioitusta parhaimmillaan kasvattajien mukaan on vanhemman näkökulman vastaanottaminen tilanteessa, jossa kasvattajan ja vanhemman näkökulmat eroavat selkeästi toisistaan.

”Vanhemmat on ihan kauhuissaan, et miten on muka. se on niin pieni ja eihän se nyt osaa ei siltä voi vaatia me taas nähdään, että todellakin se osaa ja ymmärtää, et siinäkin sitten kysytään hyvää kuulemista ottaa vastaa sen vanhemman näkökulma.

Lapsi keskiössä

Lapsi oli kasvattajien puheissa merkityksellisesti keskiössä. Tähän yläluokkaan sisältyy kaksi alaluokkaa, jotka ovat lapsen näkyväksi puhuminen sekä Tiedon vaihtamisen merkitys kotona ja päivähoitossa. Kasvattajat välittävät tietoa vanhemmille kertoessaan lapsen päivän tapahtumista sekä eri kehitys- ja herkkyysvaiheista. Kasvattajat sanoittavat vanhemmalle päivän tapahtumia sekä toimintaa ja siten puhuivat lapsen näkyväksi. Kasvattajat pyrkivät tuomaan puheissaan vanhemmille esiin lapsen tarpeet.

”Tartuin siihen kuitenkin niinku on selvästi herkkyys. Vanhemmat tarvis sen; huomattaa lapsenne, se on nyt tässä vaiheessa (kehitysvaihe), ehkä sitä semmosta tsemppausta niiltäkin, että nytten olis hyvä hetki.”

Tärkeänä kasvattajat kokivat havaintonsa lapsesta. Havainnot toimivat tukena keskusteluissa vanhempien kanssa. Kunnioitusta kasvattajien mukaan on myös lapsen kokonaisvaltainen tunteminen ja hänen toimintansa kuvaaminen vanhemmalle.

”Mä niin ku sitä, että sun poika on motorisesti tosi taitava, hänelle harvoin mitään sattuu. Hän ei oo yhtään sellanen tyhmän rohkea ja suin päin menis. Päinvastoin niin ku oikeestaan sekin, että on hyväksynyt tavallaan, että oon omahoitaja ja eli hyvin kuitenkin varovainen ja taitava että tämmösiä.”

Erityisesti pienten lasten osalta koettiin tärkeäksi, että päivän terveiset jaetaan vanhempien kanssa. Kasvattajien mukaan lapsen päivän sanoittaminen vanhemmille on erityisen merkityksellistä pienten lasten ryhmissä.

”Just kun pientenryhmässä ollaan niin silleen niinku oppinut tässä matkan varrella, että ymmärtää miten tärkeetä se on, että niinku just sanotetaan just täältä terveisiä lapsen päivästä sinne kotiin.”

Toisaalta kasvattajat myös esittivät kysymyksiä vanhemmille lapsen arjesta ja kuulivat mielellään vanhemman kertomuksia kodin tapahtumista. Kasvattajat kokivat tärkeäksi hahmottaa lapsen elämän todellisuudet, koska vasta kokonaisuutta hahmottamalla voidaan ymmärtää lasta mahdollisimman hyvin ja kattavasti.

”Se on molemmin puolin hyvä tieto, että on hyvä keskustella ja pitää ajan tasalla molemmin puolin että koska sitten muuten ollaan ihmeissään mistäs nyt tällänen nyt johtuu että kotonakin ymmärretään se että on ihan hyvä kertoa tännepäin myös kodin tapahtumia.”

Vanhempien antaman poikkeavan tai erikoisen tiedon merkitys koettiin vaikuttavan erityisesti lapsen auttamisessa päivähoitossa.

”Nehän (vanhemmat) sano, että oli ollut sit kuitenkin jotain erikoista, vähän poikkeavaa. Joka heijastuu siihen käytökseen. Sit se on tärkeetä, että tiedetään (kodin tapahtumista). Sit tavallaan pystyy auttaa sitä hänen lastaan ja sitten niinku sitten vaikka on koko syksy niinku ollut ongelman kanssa.”

Kasvattajien keskuudessa tiedon vaihtamisen merkitys kodin ja päiväkodin välillä korostui. Tärkeänä pidettiin, että vanhempi sai myös tiedon päiväkodin tapahtumista, sillä päivän tapahtumat heijastuvat lapsen iltaan kotona.

”Jos täällä (päiväkodissa) ois sattunut jotain niin se joku heijastaa kotiin kun lapsi on huonolla tuulella illalla, kun on käynyt jotain harmii päivällä.”

”Niinku ne vanhemmat arvostaa semmosta, että me ollaan huomattu hänen lapsensa sitten hyvässä tai pahassa et niinku kertois niinku ihan semmosia tapahtumia siitä päivästä.”

7.2.2 Luottamus

Kasvattajan ja vanhemman välinen suhde

Kasvattajan ja vanhemman välinen suhde oli kasvattajien mukaan olennainen osa luottamusta. Kasvattajat nostivat puheissaan esiin vanhemman ja kasvattajan välisen keskusteluilmapiirin, kasvattajan ja vanhemman suhteeseen vaikuttavat tekijät, vanhempien tukemisen ja ohjaamisen sekä vanhempien ja kasvattajien yhteiset toimintatavat kasvatuksessa. Nämä neljä esiin nostettua asiaa ovat alaluokkia kasvattajan ja vanhemman välisen suhteen alla.

Omahoitajuussuhteen koettiin vaikuttavan positiivisesti luottamuksellisen suhteen rakentumiseen, sillä kasvattaja mainitsi havainneensa vanhempien tukeutuvan enemmän lapsensa omahoitajaan kuin muihin ryhmän kasvattajiin.

”On niin hyvä toi omahoitajuus, et se on sieltä alusta asti, niin kyl siihen tulee jonkunlainen semmonen suhde, niinku itteki sen tunnistaa. Et lapsen kuitenkin jotka on omat niin niistä tietää enemmän. Ne on jotenkin sitten enemmän, ne vanhemmatkin niinku tukeutuu sitten.”

Kasvattajat totesivat vanhempien ja kasvattajien lapsesta tekemien samankaltaisten havaintojen vahvistavan luottamuksellista suhdetta.

”Monta kertaaan kiva huomata kyllä miten ihan niinku jotain asiaa jännittää että vanhemmat on, onkohan ne ihan erimieltä näissä keskusteluista, sitku keskustelussa huomaa että puhuukin ihan samasta asiasta tässä tuliki taas se

että onks se sitten sitä et tunteekin jo aika hyvin kun huomataan samoja asioita.”

Kasvattajat mainitsivat suhteeseen vaikuttavina tekijänä myös vanhemman puhetyylin tuntemisen sekä mielipiteiden ilmaisutavan tuntemisen. Esimerkkinä kasvattaja mainitsi tottuneensa erään vanhemman jyrkkiin mielipiteisiin.

”Sit kun sitä oppii tuntemaan, niin meilläkin on yks vanhempi, jolta välillä tulee aikamoisia sammakoita ja ihan semmosia tosi hurjia syytöksiä ja heittoa, mut me ollaan nyt totuttu siihen, että hänellä on hyvin jyrkät mielipiteet. Hänellä on oikeus siihen”

”Niin, se on vaan se hänen tyylinsä. Ei se oo palautetta hän vaan niinku purkaa jonkun tilanteen sillä tavalla että kuulostaa siltä, että jaaha me ollaan nyt taas tehty jotain väärin.”

Kasvattajan ja vanhemman välinen dialogi nähtiin myös merkityksellisenä kasvattajan ja vanhemman suhteeseen vaikuttavana tekijänä. Kasvattaja mainitsi dialogiin kuuluvaksi kuulemisen sekä kunnioituksen ja rinnasti sen rinnakkain kulkemiseksi, asioiden vertailuksi ja kokemusten jakamiseksi vanhemman kanssa.

”Hyvään dialogiin kuuluu kuuleminen ja kunnioitus ja sitten mä luulen se on semmosta rinnakkain kulkemista asioiden vertailua ja tai sitten kokemusten jakamista just että ollaan huomattu tällästä: mites teillä?”

Kasvatuskeskustelut koettiin tärkeiksi kohtaamispaikoiksi ja kasvatuskumppanuuden kannalta merkityksellisiksi paikoiksi päivittää syksyllä ja keväällä vanhempien kanssa kasvatusten lapsen liittyviä asioita. Kasvatuskeskusteluiden keskusteluilmapiiriin todettiin vaikuttavan luottamuksellisen suhteen rakentumiseen. Keskusteluilmapiiriin katsottiin vaikuttavan vanhemman valmius keskustella avoimesti. Lisäksi vanhemman tuttuus koettiin keskustelua helpottavana tekijä. Toisaalta myös keskustelua vaikeuttavana asiana mainittiin vanhemman suhtautuminen kasvattajaan ja kasvattajan esiintuomiin asioihin.

Kasvattajat toivat keskustelussa esiin vanhempien tukemisen ja ohjaamisen merkityksen työssään. Osa vanhemmista olettaa myös kasvattajan olevan yleinen tiedonantaja kaikessa lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyvissä asioissa. Vanhempien kysymykset ja tiedon tarve liittyy usein arjenhallintaan tai kasvatukseen. Kasvattajat kokevat luottamuksellisen suhteen rakentamisen tärkeäksi ja pyrkivät ymmärtämään vanhemman elämäntilannetta. Vanhemman neuvominen, tukeminen ja kannustaminen kasvatuksessa ovat asioita, jotka koetaan osittain

vaikuttavan luottamuksellisen suhteen rakentumiseen. Luottamusta vahvistaa myös päivähoidon ja kodin yhteiset pelisäännöt.

”Tavallaan samat pelisäännöt on myös niinku päiväkodin ja kodin välillä, jos on jotain sellasia tiettyjä juttuja niin sit se olis ihan hyvä olis samat.”

Vanhemmat saattavat kysyvät kasvattajilta heidän toimintatapojaan kasvatuksellisiin tilanteisiin, jotta voisivat luoda yhtenäisen kasvatustavan kodin ja päivähoidon välillä. Kasvattajat ajattelevat kysymyksien kertovan vanhemman luottamuksesta kasvattajaan ja kasvattajan ammattitaitoon.

”Multa on viimeks kysytty neuvoa tai niinku, että miten me täällä puututaan kun lapsi nipistelee ja tökkii ja tönii ja käyttäytyy huonosti. Että hän halus vaan tietää kuinka me toimimme täällä, että he voivat toimia kotona samalla tavalla. Meillä olis yhteinen linja.”

Luottamuksellinen suhde

Yläluokkaan luottamuksellinen suhde sisältyy kaksi alaluokkaa, jotka ovat kasvattajan luottamus vanhempiin sekä kasvattajan ja vanhemman välisen luottamuksen rakentuminen. Kasvattajien mukaan vanhempien ja kasvattajien väliseen luottamukseen vaikuttaa luottamuksellinen suhde. Tärkeää on, että vanhemmat luottavat kasvattajiin, mutta luottamuksellista suhdetta ei voi syntyä myöskään ellei kasvattaja voi luottaa vanhempaan. Keskustelussa tuli esiin kasvattajan valmius rakentaa luottamuksellista suhdetta vanhempiin. Kasvattajat mainitsivat luottavansa vanhempiin yleisesti ja erityisesti oman lapsensa asiantuntijoina ja ensisijaisina hoitajina.

”Kyl ne niinku vanhemmat on ensisijaisia lapsen hoitajia, et tota kyllä silleen luottaa. Luottamustahan tää on niinku”

”Jos joku perhe ei niinku jotenkin heti luota tai silleen sitä täytyy yrittää sitä luottamusta rakentaa ja mennä vastaan tavallaan sitten vie samalla tai oikeastaan luottamus ja vuorovaikutus on niin että sit en tiedä rakentaa sitten sit jotenki”

Luottamuksen koettiin syntyvän myös vanhempien esittämien kysymysten kautta. Kasvattaja koki luottamuksellisen suhteen rakentuvan hyvin vanhemman valmiudesta kysyä kasvattajan mielipiteitä ja keskustella lapsen hoitoon liittyvistä asioista. Luottamuksen rakentumiseen

koettiin vaikuttavan esimerkiksi luottamuksen syntyminen heti lapsen aloittaessa päivähoitossa.

”Samalla kun alottaa niin vanhemmat kyselee meiltä kauheesti, miten ois hyvä. Oisko nyt hyvä vaikka jos on tuttipullo niin ottaa sen nyt pois. Niinku tälläsii kysyy meiltä paljon. Tavallaan siinä vaiheessa luottamusta rupee niinku näyttämään, sitten siitä lähtee hyvä pohja sinänsä, ku ottaa niinku meidän mielipidettä niinku tämmöstä, et mitä mieltä me ollaan ja hyvä lähtee keskustelea”

”Tavallaan täytyy luottaakin, koska eihän siitä tuu muuten kasvatuskumppanuutta. Jos on itse sellanen että ei luottais kuitenkin mieltii et ne on omalle lapselle asiantuntijat, me hoidetaan nyt heidän lapsiaan.”

7.2.3 Dialogi

Tiedon antaminen

Tiedon antaminen sisältää kolme alaluokkaa, jotka ovat avoin ja ajankohtainen tiedon antaminen, valikoidun tiedon antaminen kasvattajan harkitsemana ajankohtana sekä tiedon antaminen tulevista muutoksista lapsen päivähoitossa. Avoimella ja ajankohtaisella tiedon antamisella kasvattajat tarkoittavat sitä, että asioista kerrotaan vanhemmille ajoissa ja avoimesti ilman, että lapseen liittyvää tietoa pantattaisiin. Kasvattajat kokevat tärkeänä, että vanhempia tulee pitää ajan tasalla ja tietoa lapsesta antaa pieninä paloina, pikkuhiljaa.

”Mehän ollaan siitä juteltu, että on hyvä antaa perheelle sitä viestii pieninä paloina. Toinen vaihtoehto niin ku katotaan nyt ja sanotaan sit vasta, et panttais sitä. Että ku, pikkuhiljaa tai silleen niin ku matkan varrella silleen, että niin ku tavallaan kuitenkin niin ku se on jo jonkinlaista avoimuutta.”

Joskus tieto lapsesta ei kuitenkaan välity vanhemmille asti reaaliajassa. Kasvattajien mukaan he joutuvat usein pohtimaan myös kertoako lapseen liittyvästä asiasta vanhemmille. Esimerkkinä kasvattajat mainitsivat tilanteet, joissa lapsen käytös on päivittäin haastavaa. Siinä tilanteessa kasvattajat näkevät tärkeäksi informoida vanhempaa, jos lapsen tilanteessa tapahtuu jotakin merkittävää muutosta. Kuitenkin lapsen käyttäytyminen ja toiminta pidetään tasaisin väliajoin keskustelussa, mutta jokapäiväisessä tiedonvaihdossa siitä ei mainita.

”Onko tää (lapsen käytös) nyt semmonen kerrotaanko vai eikö kerrota mutta hyvähän se nyt niit on kuitenkin tasasin väliajoin pitää keskusteluissa, jos jotain on.”

Kasvattajat antavat siis toisinaan tietoa vanhemmille valikoivasti. Toisinaan he pohtivat ajankohtaa asioiden puheeksi ottamisessa ja toisinaan taas pohdinnan kohteena ovat yksittäiset tilanteet lapsen päiväkotiarjessa. Kasvattajat eivät näe olennaisena jokaisen pienen asian erittelemistä vanhemmalle. He kokevat myös yhteistyön kannalta tärkeäksi sen, ettei vanhemman tarvitsisi joka päivä kuulla vain ikäviä asioita lapsen päivästä.

”Mieluummin sanoo sit, että oli semmonen normaali päivä, kun semmonen suht ok päivä, ettei ruveta erittelemään nyt tuli tänään, ai kun teki sen. Se on sit tosi kurjaa, et sit aina mieluummin niiku sitte saanoo sit lopussa toisen semmosen hyvän päivän jos on ollut suht ok vaikka jotkut pikkujutut ollutkin sit olis ollut vähän, jotain suurempaakin niin sitten kertoo vaikka niitä.”

Tiedon antamiseen liittyy kasvattajien mukaan olennaisesti myös vanhemman informoiminen tulevista muutoksista lapsen päivähoidossa. Arjessa tulee tilanteita, jolloin esimerkiksi lapsen ryhmä päiväkodissa muuttuu.

”Mä kerroin kolme vaihtoehtoa mitkä ne ryhmät on, se oli siitä jo ihan kauhuissaan”

Kasvattajat kokevat olevansa olennaisessa roolissa myös kerrottuaan tulevista muutoksista. Kasvattajien tehtävänä on tukea vanhempaa ja ohjata tulevassa muutoksessa. Kasvattaja voi esimerkiksi ohjata vanhempaa tutustumaan uuteen ryhmään ja sen kasvattajiin.

”Et nää on nää vaihtoehdot mihin sitten aina siirrytään sit kun mennään isompien ryhmään, et jollain tapaan sitten se ei aina mee sitten kuitenkaan niin miten sit ajattelee. Mä sit ohjasin, että sä voit myös (Menninkäisten) ryhmässä juttelemassa aikuisten kanssa ja vähän käydä kättelemassa, jos haluat. Ei, nyt hän ei halua, vaan hän halus vain mennä kattoon onko johtaja paikalla ja jutella.”

Asioiden esiintuominen

Yläluokka Asioiden esiintuominen sisältää kaksi alaluokkaa, jotka ovat asioista suoraan puhuminen hienotunteisesti sekä vaikeiden ja ikävien asioiden esiintuominen. Kasvattajat kokivat tärkeänä suoran mutta hienotunteisen asioiden puheeksi ottamisen. Keskusteluissa

tärkeää on ilmaista itseään selkeästi ja tuoda vaikeatkin asiat esille kiertelemättä. Dialogiin kuuluu kasvattajien mukaan taito olla hienotunteinen ja miettiä miten sanansa keskustelussa asettelee.

”Keskusteluissa on aina tärkeä se hienotunteisuus, että osaa asetella sanan.”

”Koska mä itse olen taas varovainen niin ku ehkä huono sanomaan asioita suoraan, mut et siinä aina joutuu miettimään, miten sanansa asettelee ja miten tuo ne julki.”

Kasvattajat kokivat, että asioiden välttely ja kierrellen ja kaarrellen asioista kertominen ei palvele ketään. Suoraan puhuminen nähtiin erittäin tärkeänä, koska sen koettiin olevan lapsen parhaaksi. Kasvattajat kokivat lapsen edun olevan oman työn lähtökohtana.

”Kerron aika suoraan, et miten menee, koska mä ajattelen sillon, jos alkaa hirveesti kiertelee ja kaartele se ei palvele ketään. Sit toki yrittää sanoo sen tosi nätisti, mut kuitenkin mä aina mietin, et se on sen lapsen parhaaks niin ku et se on se lähtökohta.”

Toisinaan kasvattajat kertoivat joutuneensa tilanteisiin, joissa he pohtivat totuuden kertomista. Joskus tilanteita voi lieventää kertomalla vain osan totuutta kerrallaan ja jatkaa toisena päivänä aiheesta lisää. Toisinaan on kuitenkin tilanteita, joissa on kaunistelematta kerrottava asian oikea laita.

”Ei sitä oikeen voi kaunistellakaan taikka sitten olisin pimittänyt sen tiedon. Mä ajattelin siinä vaiheessa ja vielä jo mielessäni punnitsin, että nyt sellanen asia että pitääkö nyt mun koko totuus sanoa vai, kyl mun täytyy koko totuus sanoa sit se voi kuulla joltain toiselta vanhemmalta, et mikä olis vielä kauheempi sit niin kun siinä silleen et mitä nyt teen.”

Vaikeiden ja ikävien asioiden esiintuominen on kasvattajien mukaan työn haastavimpia puolia. Siitä huolimatta kasvattajat kokivat keskustelussa tärkeänä vaikeista asioista puhumisen suoraan ja selkeästi.

”Se että vaikka olis kuinka vaikeita asioita ne pitäis pystyä kuitenkin niin ku suorasanaisesti ja selkeästi tuoda ilmi eikä lähteä kiertelemään ja kaartelemaan.”

Kasvattajat kokivat, että ikävätkin asiat on tuotava rohkeasti keskusteluun, vaikka aina ei huvittaisi. Kasvattajien mukaan myös ikävistä asioista on pakko osata puhua vanhemman kanssa.

”Se on just hyvä että pitää muistaa että pieninä paloina antaa ja myös se että sitä täytyy myös antaa sitä tai kertoa ikävistäkin asioista että ettei sit tuolla iltapäivällä pihalla ole että en mä tänään. Ne kuitenkin pakko tuoda julki.”

Mielipiteiden ilmaiseminen ja vastaanottaminen

Mielipiteiden ilmaiseminen ja vastaanottaminen sisältää kaksi alaluokkaa, jotka ovat eriävien mielipiteiden käsitteleminen vanhemman kohtaamisissa sekä kasvattajien mielipiteiden ilmaiseminen vanhemmalle. Eriävien mielipiteiden käsittelemisessä kasvattajat kokevat olennaisena vanhemman mielipiteen vastaanottamisen ja kuuntelemisen.

”Mitä on hyvä kuuleminen, niin tuli mieleen semmonen et se on myös sitä että ollaan vastaanottavaisia asioille jotka, josta me ei välttämättä oltaisi samaa mieltä kuitenkin kuunnellaan niitä”

Kasvattajien mielestä tärkeää on myös vanhemman mielipiteiden hyväksyminen, vaikka itse ajattelisikin eritavalla. Kasvattajien mukaan vanhemmat tekevät kuitenkin viimeisen päätöksen lapsen asioista.

”Kuitenkin vanhempi päättää oman lapsensa asioista itse vaikka me oltais kuinka voimakkaasti sitä mieltä et nyt täytyis vaikkapa tutista luopuu ja siihen olis hyvät perusteet eihän me voida määrätä ketään tekemään mitään pitää hyväksyä se miten ne päättää vaikka me oltais ihan erimieltä välillä se on vähän hankalaa mut se on siedettävä.”

Eriävän mielipiteen ilmaiseminen on joskus vaikeaa. Hyvään dialogiin kuitenkin kuuluu oman mielipiteen kertominen avoimesti. Kasvattajalle oman mielipiteen esiintuominen ei esimerkkien mukaan ole positiivinen ja kasvattajan ja vanhemman suhdetta rakentava asia. Kasvattaja kokee usein eriävän mielipiteen ilmaisemisen velvollisuuden luomaksi pakoksi.

”Mä siinä tilanteessa rauhottelin ja yritin löytää hyviä kulmia ja sitten niin kun mä jouduin sanomaan että mä olen erimieltä kun se on niin pieni ja se piha on niin iso.”

”Apua! tuonko nyt liian voimakkaasti sitä, että ettekö näe tyttö on ihan kuiva jo”

Kasvattajat tuovat keskusteluissaan vanhempien kanssa esille oman mielipiteensä lisäksi koko kasvattajatiimin mielipiteitä. Mielipiteitä on kasvattajien mukaan helpompi kertoa vanhemmalle koko tiimin mielipiteenä ja kaikkien kasvattajien havainnointiin perustuvana asiana.

”Helposti tulee se. Aina puhuu, mitä minä mut sitten, ku te aina sitä kannustatte. Etukäteen puhutaan lasten vasuista niin aina just sitä että me ollaan, niin ku tää koko tiimin mielipide ja havainto se on helpompi tapa tuoda asioita silloin huomauttaa ittelleen, että se ei ole vain minun henkilökohtainen mielipiteeni, vaan kaikki on havainnoinut samoin.”

7.2.4 Kuuleminen

Vanhemmilta saatu palaute

Vanhemmilta saatuun palautteeseen sisältyy kaksi alaluokkaa, jotka ovat vanhemmilta saatu palaute ja vanhemmilta saatu kiitos. Kasvattajat kokivat saavansa vanhemmilta suoraa palautetta liittyen lapsen hoidollisiin asioihin.

”Sitten sellasta suoraan palautetta just, vaikka on ollut liian vähän päällä ja sit on sanonut (vanhempi), että hei tänäänkin on ollut liian vähän päällä, kun hain niin oli jalat kylmät”

Palautetta kasvattajat kokivat saavansa myös kasvattajien keskinäisestä toiminnasta ja yhteishengestä.

”Niin joo sai risut ja ruusut. Sit niin ruusut saatiin, mut sit saatiin risut, että edellisvuonna oli parempi yhteishenki niinku aikuisten (kasvattajat) kesken.”

Kiitosta kasvattajat kokivat saavansa työnsä kehittämistä sekä vaivannäöstä työssään.

”Ja sitten keskusteluissa oli ihanaa saada semmosta kiitosta, kun joku (vanhempi) näkee niitä. On samalla alalla, näkee niinku sitten tavallaan, osaa arvostaa niitä, mitä me yritetty kehittää silla tavalla humioida ja joku pukee sanoiks ja kiittää, se tuntui tosi ihanalta et.”

”Semmonen asia, että kun sitten ihminen joka ei päiväkodissa työskentele niin ei kiinnitä mitään huomiota et tai ei ymmärräkään sitä pienryhmätyöskentelyä ja

lasten jakamista pieniin ryhmiin. Ihminen (vanhempi), joka on itse päiväkodissa töissä niin tajuaa juuri, kuinka iso asia se on, että me ei olla kaikki 16 samassa tilassa koko päivää, että se on ihan mukavaa, että joku kiitti meitä siitä, että nähdään vaivaa sille, että saadaan porukka pienemmäksi.”

Kasvattajien mukaan etenkin keskustelut (vasu) olivat tilanteita, joissa vanhemmat ilmaisivat kiitoksensa.

”Kyllä ne varmaan keskustelussa melkeen kaikki (vanhemmat) on kiitelleet.”

Kasvattaja kuuntelijana

Yläluokka kasvattaja kuuntelijana sisälsi kaksi alaluokkaa, jotka olivat kuuntelijan rooli sekä kasvattaja vanhemman huolen kuulijana ja tynnyttelijänä. Kuuntelijan roolin kasvattajat näkivät taitona kuunnella vanhempaa. Kasvattajien mukaan kuuntelemiseen liittyy myös ilmeiden käyttäminen ja niiden avulla läsnäolon ja kuulemisen viestittäminen.

Kasvattajat näkivät itsensä kuuntelijoina etenkin varhaiskasvatussuunnitelmien arviointikeskusteluissa.

”Ehkä oon enemmän se kuuntelija siinä arvioinnissa ainakin yritän olla.”

Kasvattajien mielestä tärkeää oli, että vanhempaa kuullaan ilman keskeytyksiä ja kiirettä. Etenkin varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut nähtiin areenana, jossa vanhemman äänelle annetaan mahdollisuus kuulua.

”Keskusteluissa se tavallaan et antaa sit niinku vanhemmille sen äänen kuulua että tota ettei mee sinne väliin niinku, mutta kuitenkin aktiivisesti kuuntelee, semmonen ainakin niinku, toivottavasti tossa se ei näyttäny, että mulla oli niinku kiire jo seuraavaan asiaan.”

Kasvattajat kokivat itsensä vanhemman huolen kuulijoina ja tynnyttelijöinä.

Kasvatuskumppanuuteen ja kuulemiseen liittyy kasvattajien mukaan vanhemman huolen kuuleminen ja tynnyttely, vaikka kasvattajat olisivatkin toista mieltä asiasta. Kasvattajat myös antoivat vanhemmille neuvoja, jotka voisivat olla avuksi tilanteissa, joissa vanhemmalla on jostakin lapsen kehitykseen liittyvästä asiasta huoli.

”Vanhemmalla on hirveen suuri huoli asiasta josta meidän mielestä ei tarvitse olla ollenkaan huolissaan ja hänellä on kova tarve nyt sitä kokoajan puhua ja

puida ja purkaa ja meidänhän täytyy vain kuunnella ja yrittää hänen huoltansa tyyntelyllä ”ei hätään kaikki tulee menemään hyvin”.

”Kun otetaan piirustukset, niin se häviää aina jonnekin. Ihan selkeästi se ei halua olla siinä lähettyvillä. Sit puhuttiin myös kun niitä motikoita saa ostettua kaupasta mikä sitten vakauttaa semmosta, jos halua kotiin niin voi toki tavallaan. Ehkä se huoli sit tuli niinku kuulluksi kaikin puolin”

Kasvattajat kokivat myös tärkeänä taidon antaa vanhemman purkaa asioitaan ja huoliaan avoimesti. Kasvattaja vastaanottaa vanhemman asian, vaikka hänen mielestään syytä huoleen ei olisi.

”Mut että se on kans semmonen taito että sit vaan antaa toiselle mahdollisuuden purkaa vaikka itse ajattelee ettei tää asia niin noin vakava olekaan.”

Varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut

Kolmas kuulemisen alla oleva yläluokka on varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut. Tämä yläluokka sisältää kolme alaluokkaa, jotka ovat varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut kohtaamisina, varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelun eteneminen sekä keskusteluissa syntyneen tiedon ylöskirjoittaminen.

Varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut ovat vanhemman ja kasvattajan kohtaamisia, joissa pystytään päivittämään tietoja syksyllä ja keväällä. Varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa kasvattajat kokivat tärkeäksi sen, että he näkevät vanhemmat kasvotusten ja rauhassa. Arjen kohtaamiset, haku- ja tuontitilanteet, koetaan tärkeinä tiedonvaihdon paikkoina, mutta niissä on kasvattajien mukaan vaikea keskittyä syvälliseen keskusteluun, koska heidän vastuullaan on myös muu lapsiryhmä.

”Vasukeskustelut on niin hyvä tota paikka siihen, että varmasti niinku järjestetään se aika ihan kiireettömästi ja ilman mitään häiriötekijöitä. Voidaan niinku istuu huoneessa ja jutella rauhassa, kun ne on ne haku ja tuontitilanteet, ne on niin semmoisia sit kun pitää kuitenkin koko ryhmää itse seurata ja valvoa ja sitte tota yrität päivittää jotain päivän asioita. Siin ei semmosta syvällistä keskustelua pysty käymään, niin se on must ainakin tosi kiva, kun näkee vanhemmat ihan näin kasvotusten”

Varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut koettiin myös luontevana paikkana kuunnella vanhempaa ja olla läsnä.

”Siinähan onki pakkokin olla läsnä, että keskustelussa siinä onki luonteva paikka kuunnellakin.”

Kasvattajat näkivät etenkin varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskustelun paikkana kuunnella vanhemman mielipiteitä.

”Mul tuli taas mieleen arviointikeskustelu. Aina siinä enemmän mun mielest kuunnellaan sitä vanhempaan, et tavallaan mitä mieltä ne on nytten.”

Kasvattajat pohtivat myös varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluita, joissa läsnä ovat molemmat vanhemmat. Molempien vanhempien huomioiminen koettiin haastavana, koska isän nähtiin usein olevan keskustelussa hiljaisin osapuoli. Kasvattajien mukaan keskittyminen saattaa silloin kääntyä vahvasti äidin puoleen, koska hän puhuu enemmän.

”Tossa just niinku muistaa ammatilliselta kannalta sit ku on niiku kaks, äiti ja isä niin sit niinku tavallaan, niinku huomioi molemmat, sit useesti keskusteluissa se isä on se hiljasempi”

Varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelun etenemiseen vaikuttavina asioina kasvattajat näkivät keskustelun etenemisen suunnittelun. Kasvattajien mukaan keskustelun rakennetta ja etenemistä ei kannata suunnitella liian tarkasti, koska kahden tai useamman ihmisen vuorovaikutukseen ja keskustelutilanteeseen vaikuttavat niin monet tekijät. Vanhemman kuuleminen ja vanhemman sanomaan asiaan tarttuminen nähtiin tärkeämpänä kuin orjallinen varhaiskasvatussuunnitelman noudattaminen.

”Siltä se välillä tuntuu, et keskustelu poukkoilee vähän minne sattuukin. Tietenkin, kun sä tartut siihen mitä toinen sanoo ja hän jatkaa siitä eteenpäin, et se on etukäteen ehkä turha kauheen tarkasti rakennetta, miten minä tässä etenen, koska sit se räjähtää käsiin kuitenkin, ku se juttelu. Välillä tulee vähän semmonen olo, et nyt mä olen ihan hukassa, että miten me palattais siihen, mistä me lähettiin muutenkin”

Vaikka kasvattajien mielestä keskustelun rakennetta ei kannata turhan tarkasti suunnitella, on silti hyvä, että varhaiskasvatussuunnitelma on esillä, jotta siihen voi tarvittaessa tukeutua.

”Se on ehkä hyvä se lomake mihin tukeutua se nostaa taas uusia asioita”

Kasvattajat kokivat tärkeänä oman toiminnan selventämisen vanhemmalle varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelussa.

”Mut mä yleensä sanon tos keskustelun alussa, ett tässä samalla mä kirjaan ylös mitä me puhutaan.”

Keskustelun etenemisessä kasvattajat kokivat olennaiseksi keskustellun aiheen yhteenvedon ja kokoamisen ennen seuraavaan aiheeseen siirtymistä. Yhteenvedo ja koonti nähtiin vahvistuksena puhutuille asioille ja sen jälkeen oli helpompaa siirtyä seuraavan aihekokonaisuuden pariin.

”Sit semmonen yhteenvedo sitten kun on sanonu sen ikään kuin tulee semmonen vahvistus tai koonti seuraavaan aiheeseen niin ku yrittään keskustelussa silleen että ettei sit suoraan niinku hypätääs nyt”

Varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluihin kuuluu kasvattajien lisäksi myös vanhemman kanssa sovitun tiedon ylöskirjoittaminen. Tästä käytännöstä ilmeni eri tapoja. Toiset kasvattajat eivät kirjoittaneet mitään keskustelun aikana kun taas yksi kirjoitti. Kirjoittaminen nähtiin keskustelussa tärkeänä, jotta vanhemman ja kasvattajan väliset sopimukset tulisivat mahdollisimman luotettavasti ylöskirjoitetuiksi. Kasvattajat toivat esiin avainsanojen kirjaamisen ylös keskustelun aikana varhaiskasvatussuunnitelman kirjallista laadintaa varten.

”Koska sittenhän me annetaan vanhemmille luettavaks ne, tietysti ite ku kirjaa sit jälestäpäin, aattelee, että kuitenkin muistaa et just niistä pitää kirjottaa ja just se mitä vanhempi on sanonut.”

Kasvattajat toivat esiin avainsanojen kirjaamisen ylös keskustelun aikana varhaiskasvatussuunnitelman kirjallista laadintaa varten. Avainsanat koettiin tärkeinä, jotta vanhemman kanssa käyty keskustelu saataisiin mahdollisimman tarkasti kirjattua varhaiskasvatussuunnitelmaan. Avainsanojen ylöskirjoittaminen keskustelun aikana koettiin luotettavuutta lisäävänä asiana.

”Tavallaan saa ne avainsanat siihen mistä sitten kirjoitellaan sitä tekstii”

”Sit ku mä en kirjaa mitään niin en mä muista mitään sitten välttämättä, mitä oli sovittu, et ellen mä sit kirjota sitä saman tien niinku”

7.2.5 Ammatillinen kehittyminen

Ammattitaito

Ammattitaidon alaluokkia muodostui neljä; kehittyvä ammatillisuus, kasvattajan toimiminen havaintojen pohjalta, lapsen yksilöllinen ja kokonaisvaltainen tunteminen sekä tunteet osana ammatillisuutta. Kehittyvän ammatillisuuden yhteydessä kasvattajat toivat esiin oman keskeneräisyyden hyväksymisen. Työkokemuksen myötä erityisesti vaikeiden asioiden suhteen kasvattaja ilmaisi oppineensa, että ei ole valmiita ratkaisuja ja jokainen toimii omien kykyjensä mukaan kaikissa tilanteissa, vieden asiaa kuitenkin eteenpäin pieninä paloina omien kykyjensä kukaan.

”Sit kun vaikee asia niin kannattaa kaiken aikaa oppii itteki sitä vähän lisää ei oo niinku valmiita ratkaisuja että mä en saa nyt tänään sitä ratkastua niinku pitää oppii hyväksyy et nyt mä teen niin hyvin ku pystyn tässä tilanteessa ja sitten niinku varsinkin vuosien varrella se että oppii hyväksymään semmosta keskeneräisyyttä että mä en niinku kerralla että se vaan nyt, mä teen tässä tilanteessa parhaani.”

Kasvattajien mukaan ammatillinen toiminta perustuu osin kokemuksen tuomaan varmuuteen. Kokemuksen koettiin tuovan apua erityisesti haastaviin vuorovaikutustilanteisiin vanhemman kanssa.

”Kokemus tuo siihen niinku semmosta tavallaan apua, että sitten kun tollasii kohtii, ni sitten osaa olla silleen ammatillisesti, koska mä jotenkin kaiken kaikkiaan ajattelin silleen niinku ulkoolta päin siinäkin tilanteessa just että mitä teen ja nyt ja hyvin.”

Kehittyvässä ammatillisuudessa esiin nousi puheeksi oton pohtiminen. Kasvattajat kokivat puheeksi oton askarruttavan kasvatuskeskusteluissa: Miten ottaa huoli puheeksi? Miten sanansa asettelee? Yksi aihe kehittyvän ammatillisuuden tarkastelussa oli uusien näkökulmien esiintuominen. Tällä kasvattaja tarkoitti herätellä vanhemman ajatuksissa uutta näkökulmaa asian tarkasteluun. Kasvattaja pyrki tietoisesti tuomaan esiin lapsen tarpeet.

”Kun ottaa puheeks jossain keskustelussa sit rupee mieltii että tavallaan yrittää pönkittää sitä vanhemmuutta ja sit sitä lapsen kehitystä mut jos vanhempi koko ajan eihän se nyt kun se on niin pieni eihän sitä nyt voi sit on niinku vaan yrittää niinku saada sitä uutta näkökulmaa sille vanhemmalle.”

Kasvattajat kokivat luontevaksi ja tärkeäksi tavaksi kertoa vanhemmille esimerkiksi lapsen käytöksen muutoksista havaintoihin perustuen. Myös vanhemmille esitetyt kysymykset lapsen käyttäytymisen muutoksesta perutettiin tehtyihin havaintoihin päivähoitossa.

”Havainnon perusteella mut tavallaan niinku jotenki niin silleen luontevasti ja hienotunteisesti esitetty kysymys.”

Lapsen yksilöllinen tunteminen koettiin kasvattajien keskuudessa merkityksellisenä. Siihen sisältyi kasvattajien mukaan lapsen näkeminen ja kuuleminen, lapsen eri roolien tiedostaminen sekä lapsen tapojen tuntemisena. Kasvattajat kokivat lapsen päivän tapahtumista ja asioista kuvailemisen ja kertomisen vanhemmalle tärkeäksi. Vanhemmille välittyi näin tieto, että lapsi on tullut nähdyksi ja kuulluksi päivän aikana. Lapsen tapojen tunteminen ja niistä kertominen havainnollisin esimerkein vanhemmalle kertoo kasvattajan tavasta kohdata ja huomioida lapsi yksilöllisesti.

”Varmaan se miten se nukahtaa sinne sänkyyn ja mä sitten silitän ja näin niinku se unikaverit ja nää systeemit et mä niinku tavallaan tiedän miten hänen tyttänsä nukahtaa kun se menee nukkuu.”

Kasvattajat pohtivat lapsen eri rooleja kotona ja päivähoitossa sekä niiden vaikutusta lapseen. Eri roolien tiedostaminen koettiin tärkeäksi huomioida päivähoiton arjessa.

”Sit on puhuttu siitäkin et lapsella on monia rooleja että jonkun perheensä nuorimmainen saattaa kotona olla todellakin se pieni vauva jota paapotaan ja hoidetaan sit täällä se saattaaakin olla ryhmän vanhimpia lapsia joka on meidän mielestä tosi taitava ja etevä me pidetään sitä jo isona ja itsenäisenä, sit nää näkökulmat kohtaavat.”

Tunteet ilmaistiin osaksi ammatillisuutta ja aihetta tarkasteltiin kasvattajien keskuudessa niin tunteiden hallinnan kuin niiden näyttämisenkin suhteen. Kasvattajat pohtivat omien tunteiden tunnistamista ja oppimista.

”Kun tossa pihalla oltiin ja sit kuitenkin kun jotenkin must tuntu et osasin ottaa sen. mä oon hirveen tunneihminen silleen joudun opettelemaan että mä niinku oppisin niitä omia tunteita.”

Kasvattajan ja vanhemman kohtaamisissa vanhemmalle haastavan asian käsittely asettaa kasvattajan tunteiden vastaanottajaksi. Arjen kohtaamisissa kasvattaja kokevat myös tilanteita, joissa omien tunteiden näyttäminen on heidän mukaansa sallittua ja luvallista.

Tunteita osoittamalla kasvattaja kokee eläytyvänsä vanhemman tunteisiin. Yksi kasvattajista toi esiin, että päiväkodissa toimitaan ja ollaan jatkuvasti tunteiden kanssa tekemisissä, niin lasten kuin vanhempienkin. Tunteiden tarkastelussa edettiin myös pohtimaan tunteiden taustatekijöitä. Kasvattaja toi esiin, että monet asiat arjessa vaativat selvitystä mikä siellä tunteen takana on.

”Koska sit jatkuvasti sitä semmosta, tunteiden kanssa me täällä niinku joudutaan lasten kanssa ja vanhempien kanssa, se on kyllä monet asiat niinku pitää selvittää et mikä siellä tunteen takana on.”

”Sit taas jossain tilanteissa niin kyllä voi mun mielestä näyttääkin niitä (kasvattajan tunteita) niinku sita taas tossa just kun heillä niinku voomeinen keskustelu sitten niinku tää omahoitajuus loppuu niin kyl mun meinas siinä vähän tulla tippa linssiin ja niinku heilläkin molemmilla niinku kyllähän se niinku on tavallaan se on sitä vuorovaikutusta et vähän elää sen toisen mut että kuitenkin silleen että pitää tai ainakin yrittää, en mä tiää.”

Ammatillisesti kehittyvä kasvattajayhteisö

Yläluokkana ammatillisesti kehittyvä kasvattajayhteisö muodostui kahdesta alaluokasta: kasvattajien välinen yhteistyö ja tiedon vaihtaminen sekä työkaverit tukena. Ensimmäisenä mainitun alaluokan pelkistetyt ilmaukset olivat kasvattajien keskinäinen puheeksi oton pohtiminen, kasvattajien keskustelut ja kasvattajien yhteiset havainnot. Kasvattajat ilmaisivat keskustelleensa yhdessä ennen kasvatust keskustelua lapseen liittyvän huolen puheeksi otosta sekä tehneet yhteisiä havaintoja huolen ilmenemisestä lapsen käyttäytymisessä.

”Puhuttiin keskenään miten mä sen otan puheeks tossa keskustelussa.”

”Sillon kun sä (kasvattaja) sanoit siitä että me ollaan huomattu että onko jotain erikoista.”

Työkavereitten tuki koettiin merkityksellisenä kasvattajien puheissa. Vanhempien kanssa keskustellessa tuotiin lapseen liittyvät huolen aiheet puheeksi mielellään me-viestiä käyttäen, tausta tuen varmistamiseksi. Asioiden ja tunteiden jakaminen työkavereiden kanssa koettiin tärkeäksi. Tilanteiden purkaminen koettiin tarpeelliseksi oman jaksamisen kannalta.

”Me ollaan, se ei ole pelkästään minä olen huomannut niinku tavallaan taustatuen sieltä työkavereista.”

”Siinä onkin hyvä just työkaverista saada niinku siihen tukea että vois niinku sitten kun mäkin ku sieltä pihalta lähdin mun on niinku pakko niinku jo sen takia et saa purettua sen keskustelun ja myös niinku omat tunteet ja on myös niinku tarve jonkun kanssa jakaa se on niinku tosi arvokasta.”

8. Opinnäytetyön luotettavuus

Tutkimuksessa tulosten pätevyys ja luotettavuus vaihtelevat, vaikka tutkija pyrkii välttämään virheiden syntymistä. Tästä syystä onkin tärkeää, että kaikissa tutkimuksissa pyritään arvioimaan luotettavuutta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 226.) Käytämme opinnäytetyömme luotettavuuden arvioinnissa Eskolan ja Suorannan (1999, 212–213) esittämien laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteereitä; *uskottavuus, siirrettävyys, varmuus ja vahvistuvuus*.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteerinä uskottavuus tarkoittaa, että tutkijan on selvitettävä vastaavatko hänen käsitteellistyksensä tulkintoineen tutkittavien käsityksiä. Tutkimuksen uskottavuutta ei voida kuitenkaan varmuudella lisätä toimittamalla tulkinnat tutkittavien arvioitaviksi. Tutkimuksen tulosten siirrettävyys on toteutettavissa tietyin ehdoin, vaikkakin katsotaan, että yleistyksiset eivät ole mahdollisia sosiaalisen todellisuuden monimuotoisuuden takia. Varmuutta tarkasteltaessa tulee huomioida tutkimukseen ennustamattomasti vaikuttavat ennakkoehdot. Vahvistuvuudella tarkoitetaan sitä, että toisista samaa ilmiötä tarkastelleista tutkimuksista tehdyt tulkinnat tukevat oman tutkimuksen tulkintoja. (Eskola & Suoranta 1999, 212–213.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden määrittelyssä lähtökohtana on tutkijan avoin subjektiviteetti ja sen myöntäminen, että tutkija itse on tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija joutuu pohtimaan tutkimusprosessin aikana tekemiään ratkaisuja ja siten ottamaan kantaa analyysin kattavuuteen sekä työnsä luotettavuuteen. (Eskola & Suoranta 1996, 164-165.) Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta parantaa tutkijan yksityiskohtainen selostus tutkimuksen kaikista vaiheista ja niiden toteuttamisesta. Esimerkiksi kerrotaan aineiston tuottamisen olosuhteista ja paikoista totuudenmukaisesti sekä mainitaan haastattelu- tai havainnointitutkimuksiin käytetty aika ja mahdolliset häiriötekijät. Laadullisen tutkimuksen aineiston analyysissä on tärkeitä kertoa luokittelujen syntymisen alkujuuret ja perusteet. Tutkijalta vaaditaan tarkkuutta myös tulosten tulkintaan, jossa tarvitaan kykyä punnita vastauksia myös teoreettisella tasolla. (Hirsjärvi ym. 2007, 227–228.)

8.1 Luotettavuuden tarkastelua videoinnin käytöstä

Vienola (2004, 71–81) toteaa, että videon käyttö perustuu tutkimustavoitteisiin ja tutkimusteemaan. Lähtökohtaisesti ajatuksena on, että tutkija hyötyy jotenkin kerätystä videomateriaalista. Esimerkiksi haastattelun tai keskustelun tallentaminen videolle antaa tutkijalle mahdollisuuden tarkastella tutkimushenkilön nonverbaalia viestintää kuten eleitä, ilmeitä ja asennon muutoksia. Vienolan mukaan videoinnissa tulee huomioida se, että kameran läsnäolo saattaa vaikuttaa tutkimushenkilön keskittymiseen tai muuttaa hänen käyttäytymistä. Tutkijan tulee huomioida kuvauksen vaatimat valmistelut ja minimoida kuvausjärjestelyistä aiheutuva häiriö tutkimushenkilölle.

Varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskustelut videoitiin 27.4.-17.5.2010 välisenä aikana. Videoiden käyttö lisäsi opinnäytetyön luotettavuutta, sillä videointi mahdollisti uudelleen aineiston katselun ja siihen palaamisen. Tärkeäksi luotettavuuden kannalta koemme sen, että kasvattajat valitsivat itse vanhemmat videotiiviin varhaiskasvatuskeskusteluihin. Kasvattajat perustelivat valintojaan vanhempien tuttuudella ja helpoudella keskustella kyseisten vanhempien kanssa. Videohavainnointi toteutettiin kasvatuskeskusteluiden nauhoituksen jälkeen 20.5.2010. Kasvattajille järjestetty ryhmäkeskustelu toteutettiin 28.5.2010. Ryhmäkeskustelun järjestäminen mahdollisimman pian keskusteluiden nauhoituksen jälkeen varmisti kasvattajille virikkeen avulla alkuperäisen tilanteen mieleen palauttamisen. Laadimme opinnäytetyötä ohjaavien opettajien kanssa yhdessä havainnointirungon ennen varhaiskasvatuskeskusteluiden videohavainnointia. Huomioimme havainnointirungon laadinnassa sekä verbaalin että non-verbaalin viestin tarkastelun kasvatuskumppanuuden toteutumisessa. Koimme tarkoituksenmukaisen havainnointirungon selkeyttävän myös sisällönanalyysia. Luotettavuutta lisäsi videohavainnoinnin osalta se, että teimme opinnäytetyötä kaksin. Pystyimme vertaamaan havaintojamme sekä tulkintojamme koko opinnäytetyöprosessin ajan. Videointi mahdollisti aineiston tarkastelun uudelleen ja uudelleen. Näin varmistimme havaintojemme yhtäläisyyden ja luotettavuuden.

Opinnäytetyön varmuutta tarkastellessa olemme huomioineet ennakkoehdot, jotka ovat mahdollisesti vaikuttaneet opinnäytetyöprosessiin. Kokemattomuutemme videohavainnoinnissa on saattanut vaikuttaa havaintojen tulkintaprosessissa. Ennen havainnointien toteuttamista laadimme yhtenäisen havainnointikäytännön. Työskentely yhdessä mahdollisti reflektoinnin ja tulkinnan välttämisen havaintojen kirjaamisen yhteydessä. Koimme sen luotettavuuden kannalta tärkeäksi. Kirjoitimme yhdessä yhteenvedon videohavainnoinneista. Ennakkoehtoihin liittyen on huomioitava myös, että videokameran läsnäolo on saattanut vaikuttaa tutkimushenkilöiden käyttäytymiseen. Pyrimme parantamaan luotettavuutta kertomalla tutkimushenkilöille selkeästi havainnointimme

kohteena olevan kasvatuskumppanuuden toteutumisen kasvatuskeskusteluissa sekä kasvattajan roolin kasvatuskumppanuuden osapuolena. Ennen tiedonkeruuta emme tuoneet esiin havainnoinnin tarkkoja yksityiskohtia havainnointirungosta. Koemme sen lisänsen luotettavuutta opinnäytetyössämme.

8.2 Ryhmäkeskustelun luotettavuudesta

Ryhmäkeskustelutilaisuuteen osallistuivat kaikki kolme kasvattajaa, joiden varhaiskasvatuskeskustelut nauhoitettiin sekä molemmat opinnäytetyöntekijät tutkijan roolissa. Tilaisuus pidettiin tutkimuspäiväkodin tiloissa, henkilöstön kahvihuoneessa 28.5.2010 ja se oli kestoltaan noin kaksi tuntia. Tila oli varattu kokonaan käyttöömmä ja suoritimme vaaditut alkujärjestelyt ennen kasvattajien saapumista paikalle. Huone oli rauhallinen ja soveltui hyvin kolmen tutkimushenkilön ja kahden tutkijan läsnäoloon saman pöydän ääressä. Ryhmäkeskustelu toteutettiin vahvistetun palautuksen keinoin. Virikkeinä keskustelussa toimivat kasvattajien varhaiskasvatuskeskusteluista nauhoitetut videonauhapätkät. Virikkeenä käytetyt videonauhat näytettiin kasvattajille kannettavalta tietokoneelta.

Ryhmäkeskustelun alussa keskusteltiin vapaamuotoisesti neutraaleista asioista hyvän ilmapiirin luomiseksi. Kertasimme tutkimushenkilöille keskustelun tarkoituksen ja annoimme mahdollisuuden tarkentaviin kysymyksiin tilaisuuden kulusta. Kaikki tutkimushenkilöt olivat tietoisia keskustelun nauhoittamisesta. Kultakin tutkimushenkilöltä näytettiin ryhmäkeskustelussa kaksi valittua kohtaa videonauhalta. Keskustelun alussa ilmoitimme tutkimushenkilöille, että valitut nauhoituspätkät edustivat aihetta, joka ilmeni keskusteluissa useammalla. Nämä aiheet liittyivät kasvatuskumppanuutta ohjaaviin periaatteisiin. Ryhmäkeskustelun tarkoituksena oli, että kasvattajat näkisivät omaa toimintaansa kasvatuskeskusteluissa ja saisivat mahdollisuuden kehittää toimintatapojaan kasvatuskumppaneina. Virike palautti tutkimushenkilön mieleen tutkimuksen kohteena olevan, kasvatuskumppanuutta käsittelevän tilanteen. Toisaalta se toi mieleen muita päivähoiton arjen tilanteita, joista pyysimme kasvattajien kertovan ryhmäkeskustelussa. Koemme näin virikkeiden käyttämisen lisänsen opinnäytetyön varmuutta.

Tavoitteenamme oli luoda avoin ja vapaa keskusteluilmapiiri. Pohdimme yhdessä etukäteen ryhmäkeskustelun rakennetta ja etenemistä, sillä tehtävämme tutkijan roolissa oli saattaa keskustelu alkuun ja toimia keskustelun ohjaajina. Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet toimivat keskustelun pohjana ja olimme lisäksi tarkkaan pohtineet keskustelun ohjaamiseksi lisäkysymykset, joiden avulla varmistuimme tutkimushenkilöiden sanoman ymmärrettävyyden. Näin kiinnitimme huomiota opinnäytetyön uskottavuuteen ryhmäkeskustelussa. Kokemattomina tutkijoina koimme huolellisen valmistautumisen

lisäkysymyksillä tukevan kasvattajien mahdollisuutta syventää omia näkemyksiään. Koimme sen myös lisäävän ymmärrettävyyttä.

Tavoitteena oli virikkeen avulla tarjota kasvattajille mahdollisuus reflektoida avoimesti omia ajatusprosessejaan ja toimintojaan sekä tulla tietoisemmaksi toiminnastaan ja itsestään sekä siten kehittyä ammatillisesti kasvatuskumppaneina. Nauhalla olevaa tutkimushenkilöä pyydettiin videopätkän jälkeen ensin kuvailemaan ja perustelevaan ajatteluansa, tuntemuksiaan ja toimintaansa tilanteessa. Tämän jälkeen keskustelu jatkui ryhmäläisten keskuudessa teemaan liittyen. Saamamme palaute kasvattajilta vahvisti ryhmäkeskustelun antaneen mahdollisuuden hiljaisen tiedon jakamiseen sekä mahdollisuuden kasvaa kasvatuskumppaneina. Tilaisuus koettiin positiiviseksi ja tärkeäksi.

Eskola ja Suoranta (1996, 75) toteavat, että ryhmähaastattelun purkaminen on työläämpää kuin yksilöhaastattelun. Saattaa olla ongelmallista saada selvää tilanteista, joissa usea ihminen puhuu päällekkäin. Toisaalta ongelmia saattaa ilmetä myös puhujien tunnistamisessa. Ongelman ratkaisuna esitetään videointia, mikä todennäköisesti monimutkaistaa teknistä toteutusta ja vaikuttaa osanottajien kokemaan jännitykseen. (Eskola ja Suoranta 1996, 75.)

Pohdittuamme videoinnin hyödyt ja haitat päädyimme tallentamaan ryhmäkeskustelun nauhurille, kuten aikaisemmin jo mainitsimme. Litteroitua aineistoa tuli ryhmäkeskustelusta 23 sivua. Toteutimme litteroinnin mahdollisimman sanatarkasti pian ryhmäkeskustelun jälkeen. Litterointi osoittautui välillä työlääksi päällekkäisen puheen tai hiljaisen äänenlaadun takia. Hyödyimme sanatarkasti litteroidusta materiaalista kuitenkin analyysivaiheessa. Pyrimme lisäämään opinnäytetyön luotettavuutta lisäämällä tuloksiin suoria lainauksia litteroidusta tekstistä ja videonauhoista. Olemme lisäksi kertoneet totuudenmukaisesti ja tarkasti tutkimusprosessin eri vaiheet aineiston hankinnasta ja olosuhteista sekä sisällönanalyysin etenemisen luokitteluperusteineen.

Tarkasteltaessa opinnäytetyön luotettavuutta aineiston riittävyyden näkökulmasta Eskola ja Suoranta (1999, 62) toteavat, että laadullisessa tutkimuksessa aineiston koolla ei ole välitöntä vaikutusta tai merkitystä tutkimuksen onnistumiseen. Tutkimusaineiston tehtävänä on toimia tutkijan apuna rakentaa käsitteellistä ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. Pohdittaessa tiedonantajien määrää voidaan todeta sen vaikuttavan tulosten siirrettävyyteen. Kolmen kasvattajan varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskusteluiden pohjalta saatuja tuloksia ei voida yleistää eikä se ole tarkoituksenmukaista. Kuvaavathan tulokset vain yksittäisten kasvattajien kokemuksia ja ajatuksia tutkittavasta ilmiöstä. Koimme kuitenkin, että kolme varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskustelua sekä ryhmäkeskustelu oli opinnäytetyömme kannalta riittävä määrä antamaan vastaukset molempiin tutkimuskysymyksiin. Arvioitaessa tulkintojen vahvistavuutta Eskolan ja Suorannan (1999, 213) mukaisen luotettavuuskriteerin

mukaan voimme todeta tulostemme osoittavan, että kasvattajat kokevat kasvatuskeskustelut kasvatuskumppanuuden synnyn ja rakentumisen kannalta merkittäviksi kohtaamispaikoiksi. Vastaavasti sama tulkinta vahvistuu Anna-Maria Leinon (2006) pro gradu- tutkimuksessa, jossa vanhemmat ja lastentarhanopettajat kokivat kasvatuskeskustelut tärkeiksi. Heidän mielestään kasvatuskumppanuus toteutui hyvin lapsikohtaisessa hoito- ja kasvatuskeskusteluissa.

9. Opinnäytetyön eettisyys

Tutkimusetiikka tarkoittaa yleisesti sovittuja pelisääntöjä suhteessa kollegoihin sidosryhmineen, tutkimuskohteeseen, rahoittajiin, toimeksiantajiin sekä suureen yleisöön. Tutkimusetiikka kulkee mukana tutkimusprosessin ideointivaiheesta tutkimustuloksista tiedottamiseen. Hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen velvoittaa samalla tavalla kaikkia tutkimuksen tekijöitä. Tutkimusetiikalla tarkoitetaan, että tutkija noudattaa eettisesti kestäviä tiedonkeruumenetelmiä ja tutkimusmenetelmiä. Tutkimustulosten tulee myös täyttää tieteelliselle tutkimukselle asetetut vaatimukset. Tutkijan tulee noudattaa rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä ja tutkimustulosten esittämisessä. (Vilka 2005, 29–30.) Vastaavasti Laurea-ammattikorkeakoulun eettisissä tutkimusohjeissa korostetaan hyvää tieteellistä käytäntöä, hyvän tieteellisen käytännön loukkauksia, aineiston keräämisen etiikkaa sekä tulosten julkaisuun liittyviä asioita (Laurean eettinen toimikunta 2007).

Tutkimustyön aikana tutkijalle syntyy tuhansia kysymyksiä, joihin ei ole kaiken kattavia säännöstöjä. Tutkijan itse on tehtävä ratkaisut. Tunnistamalla eettisten kysymysten problematiikan tutkija todennäköisesti tekee eettisesti asiallista tutkimusta. Tutkijan etiikka joutuu koetukselle monesti koko tutkimusprosessin aikana. Julkaistut eettiset ohjeistot ovat suosituksina ja juuri mitään sanktioita ei ole normien rikkojien rangaistukseksi. Tutkimuksessa on tärkeitä noudattaa ihmisarvon kunnioittamisen periaatetta sekä huomioitava hienovaraisuus. Suojanen (1982) on esittänyt listan tutkimuksen eettisistä ongelmakohtista, jotka liittyvät tutkimuslupaun, tutkimusaineiston keruuseen, tutkimuskohteen hyväksikäyttöön, osallistumiseen sekä tutkimuksen tiedottamiseen. (Eskola & Suoranta 1999, 52–56.)

Olemme opinnäytetyöprosessin aikana tiedostaneet eettisten kysymysten problematiikan. Eskolan ja Suorannan (1999, 57) mukaan tutkimushenkilöille tulee antaa riittävä informaatio tutkimuksen luonteesta, tavoitteista sekä painotettava vastaamisen vapaaehtoisuutta. Pyrimme alusta asti huomioimaan, että tutkimushenkilöt ovat saaneet kaiken oleellisen tiedon ennen tiedonhankinnan toteuttamista sekä sen jälkeen. Yhteistyömme tutkimuspäiväkodin kanssa alkoi tammikuussa 2010. Päiväkodin johtaja nimesi ryhmän, jonka

kasvattajat toimivat tutkimushenkilöinä. Tutustumiskäyntien aikana esittelimme opinnäytetyöprosessin toteutuksen ja aikataulun. Saimme tutkimusluvan Espoon kaupungilta 24.3.2010. Päiväkotiryhmän lasten vanhempia lähestyimme kirjeellä, jossa tiedotimme opinnäytetyön tarkoituksesta, toteutuksesta ja aikataulusta. Kasvattajat olivat valinneet vanhemmat videoitaviin kasvatuskeskusteluihin. Päiväkodin johtaja oli puhelimitse yhteydessä valittuihin vanhempiin. Aineiston keruu aloitettiin 27.4.2010.

Eskola ja Suoranta (1999, 57) mainitsevat tietojen käsittelyssä korostuvan kaksi keskeistä käsitettä, jotka ovat luottamuksellisuus ja anonymiteetti. Opinnäytetyötämme varten videoitu havainnointimateriaali sekä tallennetut nauhoitukset on tuhottu aineiston analysoinnin jälkeen. Aineisto on ollut vain opinnäytetyöntekijöiden käytössä. Olemme kiinnittäneet erityistä huomiota opinnäytetyötä tehdessä tutkimushenkilöiden anonymiteetin suojaamiseen. Tutkijoina meitä sitoo vaitiolovelvollisuus. Olemme tiedottaneet tutkimuspäiväkodin kasvattajille sekä lasten vanhemmille, että valmis opinnäytetyö tallennetaan Theseus -tietokantaan, josta sen voi käydä lukemassa. Opinnäytetyön tulokset annetaan VKK - metro hankkeen sekä Espoon kaupungin käyttöön. Opinnäytetyön raportoinnissa olemme tuoneet esiin vain niitä asioita, jotka ovat oleellisia tutkimuksen kannalta. Lisäksi olemme huomioineet raportoinnissa Laurea -ammattikorkeakoulun opinnäytetyön raportoinnin ohjeistuksen.

10. Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

10.1 Videohavainnoinnin tulosten tarkastelua

Opinnäytetyöprosessin alussa asetimme työllemme ensisijaiseksi tavoitteeksi löytää vastaus kysymykseen; Miten kasvatuskumppanuus toteutuu varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskustelussa? Aineiston keruumenetelmänä videointi ja videohavainnointi osoittautuivat vastaaman hyvin tarkoitusta. Videointi menetelmänä mahdollisti huolellisen ja suunnitelmallisen aineiston havainnoinnin. Varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskustelut olivat mahdollisimman luonnollisia ja todellisia kasvatuskumppanuuden toteutumisen tarkasteluun. Videointi mahdollisti sekä sanallisen että sanattoman viestinnän havainnoinnin.

Tarkastelemme opinnäytetyön tuloksia myös lapsen näkökulmasta. Lapsen hyvinvoinnin kannalta on tärkeitä, että hänelle kaksi merkityksellistä tahoja, koti ja päivähoito, muodostavat turvallisen elinympäristön oppia, kasvaa ja kehittyä. Kasvatuskumppanuus voidaan nähdä huoltajien ja kasvattajien yhteisenä liittona sitoutua turvaamaan lapsen edun ja oikeuksien toteutuminen.

Havainnointitulosten perusteella kuulemisen toteutumisesta viesti keskusteluilmapiiriin kiireettömyys, tilan antaminen vanhemmalle ja kasvattajan keskittynyt läsnäolo. Lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvät asiakokonaisuudet tuotiin yksilöllisesti esiin ja kasvattajat tekivät keskusteluissa esiin tulleista asioista yhteenvetoja. Lapsi oli keskusteluissa keskiössä, puheen ja havainnointien kautta. Lapsen ääni tuli kuuluviin vanhempien esittämissä kysymyksissä sekä arjen esimerkeissä niin kotona kuin päiväkodissakin. Tulosten perusteella vanhemman äänelle annettiin keskusteluissa tilaa. Merkityksellistä lapsen kannalta on vanhemmilta saadun tiedon hyödyntäminen varhaiskasvatuksessa. Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista havainnoida miten vanhemman äänen hyödyntäminen toteutetaan päivähoidon arjessa lapsen kasvun, oppimisen ja kehityksen tukena.

Dialogin toteutuminen keskusteluissa ilmeni molemminpuolisena mielipiteiden ja ajatusten ilmaisemisena. Tuloksista ilmeni yhteisymmärryksen syntyminen esiin nostetuista asiakokonaisuuksista sekä vaikeasta asiasta puhuminen vanhemmalle. Rehellinen ja avoin keskustelu lapsen oppimisesta, kasvusta ja kehityksestä kasvattajan ja vanhemman välillä luo parhaat edellytykset sopia yhteisistä kasvatuskäytännöistä. Lapselle johdonmukaisuus luo turvallisuutta. Yhteiset kasvatuskäytännöt antavat vanhemmille tukea vanhemmuudessaan. Yhteisymmärryksen muodostaminen vanhemman ja kasvattajan kesken esimerkiksi lapsen tuen tarpeesta on lapsen edun mukaista. Lapsen tarpeet ja toiveet tulee välittyä avoimesti ja rehellisesti kasvattajan ja vanhemman kohtaamisissa. Huolen puheeksi otto tulee tehdä perhettä kunnioittaen ja hienotunteisesti. Lapsen edun toteutuminen edellyttää huolen herätystä kasvattajan ammatillista toimintaa lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Tuloksien perusteella kunnioitus ilmeni keskusteluissa kasvattajan myönteisenä ja avoimena suhtautumisena vanhempiin ja heidän mielipiteisiin. Kasvattajat jatkoivat puhetta vanhemman esiin nostamista aiheista ja kertoivat lapsen toimintaa liittyviä havaintoja esimerkein vanhemmille. Kunnioitus ilmeni vanhempien toiveiden tiedusteluna lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyen. Lapsen kannalta tärkeitä arjen kasvatus- ja hoitotilanteissa on perheen mielipiteiden ja arvojen kunnioittaminen. Sen tulee näkyä ja välittyä kasvattajien tavassa puhua ja toimia. Vanhemman puheesta välittyvä kunnioitus kasvattajia kohtaan lisää lapselle turvallisuuden tunnetta sekä tukee lapsen ja kasvattajan luottamuksellisen suhteen rakentumista. Lapselle tärkeiden aikuisten kunnioittava ja arvostava suhtautuminen toisiaan kohtaan välittyy lapselle arvokkaana toimintamallina. Lapsen emotionaalisen hyvinvoinnin kannalta on tärkeitä, että kasvattaja suhtautuu kunnioittavasti ja puolueettomasti molempiin huoltajiin. Eroperheen lapsellakin on oikeus molempiin vanhempiin.

Luottamus ilmeni tuloksissa vanhemman ja kasvattajan vuoropuhelun toteutumisena arjessa. Osoitus tiedon jakamisesta tuli esiin tuloksissa kasvattajan kertoman päiväkotiarjen kuvaamisena esimerkein vanhemmalle. Tulosten perusteella osa vanhemmista ilmaisi myös

tyytyväisyyttään päivähoitoa ja/tai kasvattajia kohtaan. Luottamuksen osoituksena voidaan nähdä myös vanhemman neuvon kysyminen kasvattajalta. Oletettavasti luottamuksellisen suhteen rakentuminen vie aikaa ja vaatii vuoropuhelua arjessa. Lapsi tulee nähdä aina osana perhettä ja luottamuksellisen suhteen rakentaminen huoltajiin tukee kasvattajan ja lapsen välisen suhteen muodostumista. Luottamuksellisessa ja kunnioittavassa suhteessa lasta koskevan tiedon jakaminen toteutuu rehellisesti ja avoimesti. Lapsi hyötyy huoltajien ja kasvattajien yhteistoiminnasta, jossa lapsen hyvinvointi on etusijalla. Kasvattajan toiminnan lähtökohtana tulee olla lapsen edun ja oikeuksien toteutuminen. Luottamuksellisessakin suhteessa vaikean asian puheeksi ottaminen vaatii uskallusta. Lapsen näkyväksi tekeminen, tarpeineen ja toiveineen eri kasvu- ja kehitysvaiheissa on aikuisen velvollisuus. Kasvattajan ja vanhemman välinen luottamuksellinen suhde sallii myös erimieltä olemisen. Pienikin lapsi tunnistaa vanhemman tunnetilat. Luottamuksellinen suhde kasvattajan ja vanhemman välillä tukee lasta erotilanteissa ja auttaa kannattelemaan ikävässä.

10.2 Ryhmäkeskustelun tulosten tarkastelu

Tulokset osoittivat kasvattajan ja vanhemman väliset keskustelut, erityisesti varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut sekä varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskustelut, tärkeiksi kasvatuskumppanuuden syntymisen ja rakentumisen kannalta. Tulokset osoittivat, että kasvatuskumppanuuden rakentuminen vaatii aikaa, arjenkohtaamisia ja molemminpuolista avoimuutta tiedon jakamisessa. Erityisesti varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskustelut koettiin kasvattajien keskuudessa vanhemman kuulemisen kannalta tärkeiksi. Tulosten perusteella kasvattajat kokivat olevansa usein kuuntelijan roolissa. Tämä näkyi arjen kohtaamisissa esimerkiksi vanhemman kertoessa lapseen liittyvästä huolesta. Kuuntelemisen taito koettiin tärkeäksi. Vanhempien kasvattajille antama suora palaute liittyi usein lapsen hoitoon. Lapsen näkökulmasta avoin asioiden puheeksi otto hoito- ja kasvatuskysymyksissä tukee luottamuksellisen suhteen syntymistä kasvatuskumppanuudessa. Lapsen kannalta tärkeätä on vanhempien antaman tiedon välittyminen koko kasvattajatiimille sisällöltään samanlaisena.

Dialogin toteutumisen kannalta tuloksissa tuli esiin molemminpuolinen mielipiteiden ja asioiden esiintuominen. Tulosten perusteella huolen puheeksi otto koettiin vaikeaksi ja kasvattajat pohtivat asiaan liittyen sanojen asettelua ja kokivat asian jakamisen kasvattajatiimin kanssa tärkeäksi. Tiimin mielipide tuotiin esiin oman havainnon tueksi keskusteluissa vanhempien kanssa. Kunnioituksen ja luottamuksen suhteen erityisesti lapseen liittyvän huolen ilmaiseminen vanhemmalle kasvattajasta itsestään käsin on merkityksellistä. Asioiden esiintuomisessa hienotunteisuus ja suoraan puhuminen olivat tulosten perusteella kasvattajien mielestä tärkeitä. Kasvattajan puheilla ja toiminnalla on suora vaikutus myös

lapsen. Kasvattajan tulee ensisijaisesti huomioida lapsen hyvinvointi. Huolen esiin tuomisessa tulee turvata lapsen turvallisuus ja pyrkiä tarvittaessa muiden asiantuntijatahojen kanssa yhteistyöhön koko perheen tukemiseksi. Tukemalla koko perhettä autetaan parhaiten myös lasta.

Tulosten perusteella luottamus ilmeni kasvattajan ja vanhemman välisenä luottamuksellisenä suhteena. Kasvattajat toivat esiin suhteen rakentumisen kannalta tärkeänä perheen elämäntilanteen ymmärtämisen. Vanhempien esittämät kysymykset sekä neuvon pyytäminen koettiin osaksi luottamuksellista suhdetta. Suhteen rakentumisessa korostuivat kasvattajan kertomat havainnot lapsesta päiväkodissa ja yhteiset toimintatavat kodin ja päiväkodin kanssa. Havainnointi tekee lapsen näkyväksi. Lapsihavainnointi antaa vanhemmille arvokasta tietoa lapsen toiminnasta päiväkodin arjessa. Molemminpuolinen tiedon jakaminen lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvistä asioista tukee lapsen yksilöllistä huomioimista päivähoitossa ja auttaa yhteisten toimintatapojen löytymistä kasvatuksessa. Kasvattajan tulee suhtautua perheen elämäntilanteeseen avoimesti ja kunnioittaen. Luottamuksellisen suhteen syntyminen vanhempiin antaa kasvattajalle mahdollisuuden nähdä ja kuulla lapsen elämästä päivähoitoyhteisön ulkopuolella. Kodin välittämä tieto lapsesta täydentää kasvattajan omaa tietämystä kohdata lapsi kokonaisvaltaisena yksilönä.

Kasvattajien ammatillinen kehittyminen oli aiheena vahvasti läsnä ryhmäkeskustelussa. Ammattitaito ja sen merkitys nähtiin kasvattajayhteisössä tärkeänä. Tulosten perusteella kehittyvä ammatillisuus muodostui kokemuksen tuomasta osaamisesta ja toisaalta oman keskeneräisyyden hyväksymisestä kasvattajana. Ammattitaitona mainittiin lapsen yksilöllinen tunteminen, jonka yhteydessä havainnointi nousi tärkeään rooliin. Kasvattajien välinen yhteistyö koettiin merkitykselliseksi oman työn kannalta. Perheiden näkökulmasta kasvattajayhteisön toimiva yhteistyö ja salliva ilmapiiri viestivät luottamusta. Ammatillinen kehittyminen lisää työmotivaatiota ja oman työn arvostamista. Varhaiskasvatuksessa työn kehittäminen vaatii esimiehen täydellisen tuen ja kehittämistyön mahdollistamisen arjessa. Työtyytyväisyys välittyy ilmapiiriin ja vaikuttaa siten myös lapsen elämään päivähoitoyhteisössä. Työn kehittämisen tavoitteet tulisi ensisijaisesti pohtia aina lapsen näkökulmasta varhaiskasvatuksessa.

10.3 Kehittämisehdotukset

Varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut ja varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskustelut ovat kasvatuskumppanuuden tutkimisen kannalta merkittävä ja monipuolinen kohde. Nämä keskustelut tarjoavat monia näkökulmia lähestyä tutkimusaihetta. Tärkeätä olisi pyrkiä

hyödyntämään tutkimustuloksia ja kehittämään keskustelukäytäntöjä tai esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelmalomaketta vastaamaan tämän hetkistä tarvetta.

Opinnäytetyömme yhtenä aineiston hankintamenetelmänä käytetty vahvistetun palautuksen keinoin pidetty ryhmäkeskustelu tarjosi tavoitteemme mukaisesti kasvattajatiimille mahdollisuuden reflektointiin ja hiljaisen tiedon jakamiseen. Ryhmäkeskustelussa kasvattajat toteuttivat rohkeasti ja avoimesti oman työn tutkimista, joka tarjosi mahdollisuuden työn kehittämiseen. Uskallus oman työn kehittämiseen tulisikin nähdä tämän päivän moniammatillisessa kasvattajayhteisössä ammattivelvollisuutena.

Pohdimme opinnäytetyön aikana esiin tulleita kysymyksiä, joista yksi liittyi aineistonhankintakeinoihin. Tutkimuksemme kannalta haastattelu olisi antanut tarkempaa tietoa juuri kasvattajan näkökulmasta kasvatuskumppanuuteen. Koemme kuitenkin, että vahvistetun palautuksen keinoin toteutettu ryhmäkeskustelu kiteytti opinnäytetyömme kiinnostuksen eli varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskustelun tarkastelun virikkeenä tarjoten näin kasvattajille tilaisuuden reflektion kautta työn kehittämiseen. Jatkossa mahdollisia tutkimusideoita aiheesta esimerkiksi; Miten varhaiskasvatussuunnitelmia toteutetaan päiväkodin arjessa, miten varhaiskasvatussuunnitelmien sisältämä tieto siirtyy kasvattajalta toiselle tai minkälainen on hyvä varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelu?

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli alun perin saada vastaus ensimmäiseen tutkimuskysymykseemme. Vahvistetun palautuksen menetelmällä toteutetusta ryhmäkeskustelusta nousi litteroituna ja analysoituna niin paljon päivähoidon arkeen liittyviä kasvatuskumppanuutta ohjaaviin periaatteisiin liittyviä esimerkkejä ja tapahtumia, joten lisäsimme opinnäytetyöhömmme toisen tutkimuskysymyksemme, joka täydensi ensimmäistä tutkimuskysymystämme. Tutkimusehdotuksina voisivat olla myös kasvatuskumppanuuden toteutuminen päivähoidon arjessa. Aihetta voisi tutkia esimerkiksi haastattelun tai osallistuvan havainnoinnin keinoin, jolloin saataisiin täsmällisempi vastaus siihen, miten kasvatuskumppanuus arjessa toteutuu. Aihetta voisi tutkia niin kasvattajan kuin vanhemman näkökulmasta.

Lähteet

Eettiset ohjeet tutkimus- ja kehittämistyötä sekä opinnäytetöitä varten. Laurea-ammattikorkeakoulu. Virtuaalinen oppimisympäristö, Optima. Laurean eettinen toimikunta 13.3.2007.(Luettu 15.1.2011.)

Eskola, J & Suoranta, J. 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Eskola, J & Suoranta, J. 1996. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Espoo Varhaiskasvatussuunnitelma. 2008. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista päivähoitoyksikön varhaiskasvatussuunnitelmaksi.

Grönfors, M. Havaintojen teko aineiston keräyksen menetelmänä. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Juva: PS-kustannus, 151–157.

Heikkilä, J. & Heikkilä, K. 2005. Voimaantuminen työyhteisön haasteena. Porvoo: WSOY.

Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. 2006. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Isaacs, W. 2001. Dialogi ja yhdessä ajattelemisen taito. Uraauurtava lähestyminen liike-elämän viestintään. Helsinki: Kauppakaari.

Karila, K. 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A. R. Nummenmaa & H. Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatustutkimus. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy, 94–101.

Karila, K. 2005. Kasvatuskumppanuus arjen käytännöissä. Lastentarha 1/2005, 46–49.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kaskela, M. & Kronqvist, E-L. 2007. Niin ainutlaatuinen - Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kekkonen, M. 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Raportteja 281. Helsinki: Stakes.
<http://www.stakes.fi/verkojulkaisut/raportit/R281-2004-VERKKO.pdf>. Luettu 9.4.2010.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>. Luettu 28.3.2010.

Lapsen oikeuksien sopimus (SopS 60/1991).
<http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060>. Luettu 4.3.2010.

Leino, A. 2006. Kasvatuskumppanuus päiväkodissa - vanhempien ja lastentarhanopettajien näkemyksiä ja kokemuksia lapsikohtaisista hoito- ja kasvatussuunnitelmakeskusteluista. Helsingin yliopisto. Käyttätymistieteellinen tiedekunta, Soveltavan kasvatustieteen laitos.

Pro gradu-tutkielma. <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/kay/sovel/pg/leino/kasvatus.pdf>.
Luettu 4.3.2010.

Lystimäen päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2008. Espoon kaupunki.

Metsämuuronen, J. 2005. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Ojala, M. 2009. Varhaiskasvatuksen käytännön kehittäminen reflektion avulla. Teoksessa; Mäkitalo, A-R., Ojala, M., Venninen, T. & Vilpas, B. Löytöretkellä omaan työhön. (27–36). Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCAn ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja nro. 22, 2009.

Patrikainen, S. & Toom, A. 2004. Stimulated recall -opettajan pedagogisen ajattelun ja toiminnan tutkimisen menetelmä. Teoksessa; Kansanen, P. & Uusikylä, K. (toim.). Opetuksen tutkimuksen monet menetelmät. (239-260). Jyväskylä: PS-kustannus.

Suomen perustuslaki (731/1999).
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>. Luettu 4.3.2010.

Toom, A., Onnismaa, J. & Kajanto, A.(toim.) 2008. Hiljainen tieto: tietämistä, toimimista, taitavuutta. Kansanvalistusseura. Gummeruksen kirjapaino Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Helsinki, 2002. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu, ISSN 1236-2050; 2002:9.) ISBN 952-00-1117-X. <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais2/kasvatus.pdf>.
Luettu 10.4.2010.

Valtonen, A. , Ruusuvuori, J. & Tiittula, L.(toim.). 2005. Haastattelu; tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, oppaita. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, oppaita 56. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy

Venninen, T. 2009. Reflektiivinen lähestymistapa päiväkotien kehittämistyössä. Teoksessa; Mäkitalo, A-R. Ojala, M., Venninen, T. & Vilpas, B. Löytöretkellä omaan työhön. (37–44). Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCAn ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja nro. 22, 2009.

Vienola, V. 2004. Videoiden käyttö tutkimuksen apuvälineenä. Aikakauslehti PDF (71–81). Savonlinnan opettajakoulutuslaitos. Verkkoersio 2005.
<http://sokl.joensuu.fi/verkkojulkaisut/tutkivaope/vienola.htm>. Luettu 5.12.2010.

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy

Vilpas, B. & Venninen, T. 2010. Tukevasti alkuun VKK-Metro- osio. Luettu 26.12.2010.
http://www.lapsenaani.fi/osahankkeet/pks/tukevasti_vkk.html

VKK-Metro 2009-2011. Varhaiskasvatuksen kehittämisyksikkö. SOCCA Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. http://www.socca.fi/kehittaminen/varhaiskasvatus_vkk-metro/lapsen_ja_vanhempien_osallisuus. Luettu 26.12.2010.

VKK-Metro 2009-2011. Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö. SOCCA Pääkaupunkiseuden sosiaalialan osaamiskeskus. http://www.socca.fi/kehittaminen/varhaiskasvatus_vkk-metro/tietoa_vkk-metrosta. Luettu 25.12.2010.

Liitteet

Liite 1 Kirje vanhemmille

Hyvät vanhemmat

Olemme Laurea ammattikorkeakoulun Otaniemen yksikön sosionomi-opiskelijat Maarit Nuutinen ja Mervi Lähkela. Teemme opinnäytetyötämme Lystimäen päiväkodissa VKK - Metro -hankkeeseen. Opinnäytetyön aiheena on selvittää, miten kasvatuskumppanuus toteutuu varhaiskasvatuskeskusteluissa. Tulemme toteuttamaan opinnäytetyömme keväällä 2010. Tarkoituksenamme on videoida 3-4 varhaiskasvatuskeskustelua kevään aikana. Emme ole itse läsnä keskusteluissa, vaan analysoimme videonauhat myöhemmin. Käytämme videonauhoja myös virikkeenä valitun lapsiryhmän kasvattajien ryhmähaastattelussa. Ryhmähaastattelun tarkoituksena on, että kasvattajat näkisivät omaa toimintaansa varhaiskasvatuskeskusteluissa ja saisivat mahdollisuuden kehittää toimintatapojaan kasvatuskumppaneina. Videonauhat hävitetään analysoinnin jälkeen.

Espoon sivistystoimen suomenkielisen varhaiskasvatuksen tulosityksikkö on myöntänyt 24.3.2010 meille tutkimusluvan. Opinnäytetyötä tehdessämme meitä sitoo vaitiolovelvollisuus. Opinnäytetyöraportin kirjoitamme siten, että siitä ei ole mahdollista tunnistaa vanhempia eikä heidän lapsiaan.

Opinnäytetyöraportti tallennetaan Theseus-tietokantaan, josta sen voi käydä lukemassa. Opinnäytetyön tulokset annetaan VKK-Metro hankkeen sekä Lystimäen päiväkodin käyttöön. Lisätietoja voi kysyä lähettämällä sähköpostia osoitteeseen maarit.nuutinen@laurea.fi tai mervi.lahkela@laurea.fi. Vastamme mielellämme kysymyksiin.

Iloisin kevätterveisin Mervi ja Maarit

Liite 3 Ryhmäkeskustelurunko

Ryhmäkeskustelurunko

Ryhmäkeskusteluun osallistuvat kolme tutkimushenkilöä, joiden vasuarviointikeskustelut videoitiin. Kultakin tutkimushenkilöltä näytetään ryhmäkeskustelussa kaksi valittua kohtaa videonauhoilta. "Pätkät" toimivat virikkeinä keskustelussa. Ryhmäkeskustelun alussa ilmoitamme tutkimushenkilöille, että valitut nauhoituspätkät edustavat teemaa/aihetta, joka ilmenee keskusteluissa useammalla. Nämä teemat/aiheet liittyvät kasvatuskumppanuutta ohjaaviin periaatteisiin.

Ryhmäkeskustelun tarkoituksena on, että kasvattajat näkisivät omaa toimintaansa varhaiskasvatuskeskusteluissa ja saisivat mahdollisuuden kehittää toimintatapojaan kasvatuskumppaneina.

Nauhalla olevaa tutkimushenkilöä pyydetään videopätkän katsomisen jälkeen ensin kuvailemaan ja perustelemaan ajatteluansa, tuntemuksiansa ja toimintaansa tilanteessa.

Tämän jälkeen keskustelu jatkuu ryhmäläisten keskuudessa teemaan liittyen.

Opinnäytetyöntekijät toimivat keskustelun ohjaajina. Ryhmäkeskustelu nauhoitetaan.

Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet toimivat keskustelun pohjana. Tavoitteena on virikkeen avulla herättää mahdollisuus reflektoida avoimesti omia ajatusprosessejaan ja toimintojaan. Ryhmäkeskustelu mahdollistaa kollegojen kanssa tulla tietoisemmaksi toiminnastaan ja itsestään sekä siten kehittyä ammatillisesti/kasvatuskumppaneina.

Kuuleminen

- Mitä hyvä kuuleminen on?
- Miten kokee, että kuuleminen toteutui tai ei toteutunut?
- Miten kuvailisi kuulemisen toteutumista?
- Mitä on hyvä kuuleminen? Miten se näkyy/ilmenee ja mitä siihen sisältyy?
- Miten voi viestittää läsnäoloa ja halukkuutta kuulla?

Dialogi

- Miten dialogi syntyy?
- Mitä dialogiseen vuoropuheluun kuuluu?
- Miten vasun kysymykset edesauttavat tai eivät kuulemisen toteutumista?
- Huolen puheeksiotto, yhteinen pohdinta, avoin puhe ja ajattelu? -> Askel kohti lopputulosta?
- Miten eriävät mielipiteet huomioidaan vuoropuhelussa? Miten selviytyä tilanteesta?
- Minkälaisia kokemuksia on erilaisista dialogisista tilanteista? Mitä ajatuksia ne herättivät?
- Mistä tukea omille tuntemuksille? Kollegat/työyhteisö?

Kunnioitus

- Mitä on kunnioitus?
- Miten kunnioitus näkyy?
- Miten kokee, että kunnioitus ilmenee / ei ilmene?
- Mitä kunnioitus merkitsee vuoropuhelussa ja toiminnassa?
- Tunteiden merkitys kunnioituksessa?
- Minkälaisia kokemuksia haasteellisista tilanteista ja niiden herättämistä tuntemuksista? Miten toit tunteet esiin / ei tuonut?

Luottamus

- Miten vuoropuhelussa ilmenee/ei ilmene luottamus?
- Mistä tietää, että vanhempi luottaa kasvattajaan?
- Luottaako työntekijä vanhempaan? (ikä, tarkkailuperhe)
- Miten arvostus näkyy ja ilmenee puheissa/teoissa?
- Miten lapsen tarpeet ja toiveet ilmenevät/ tuodaan esiin?
- Minkälaisia kokemuksia on tilanteista/arjen kohtaamisesta, joissa kokee luottamuksen ilmenneen ja miten?

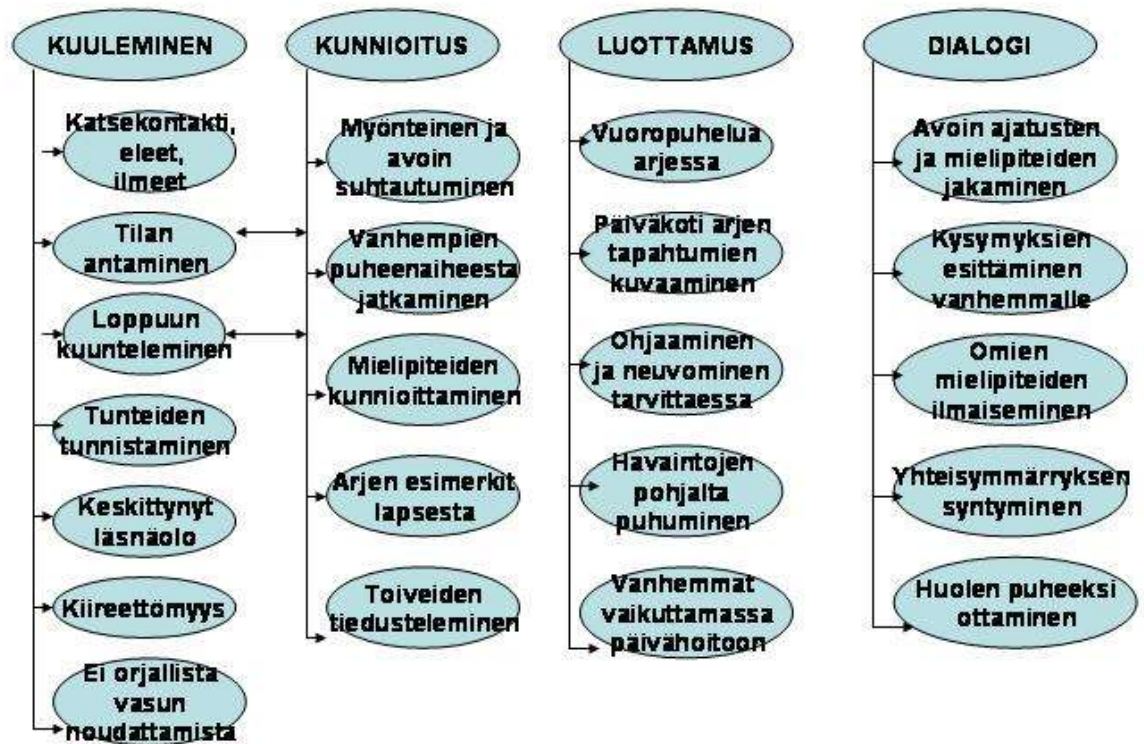
Ovatko nämä vasukeskustelut sellaisia kuin keskiverto vasukeskustelut?

Millä tavalla vanhemmat on valittu kuvauksiin?

Miltä tuntui olla tutkimushenkilönä?

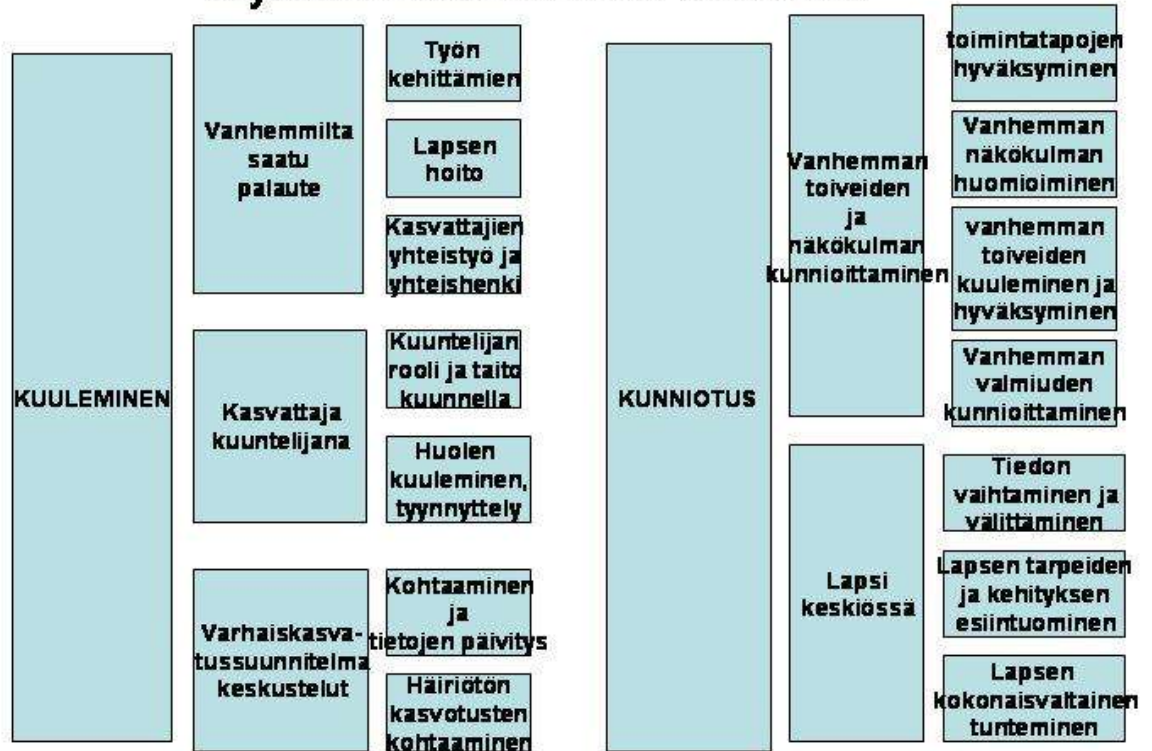
Liite 4 Havainnoinnin tulokset

Havainnoinnin tulokset

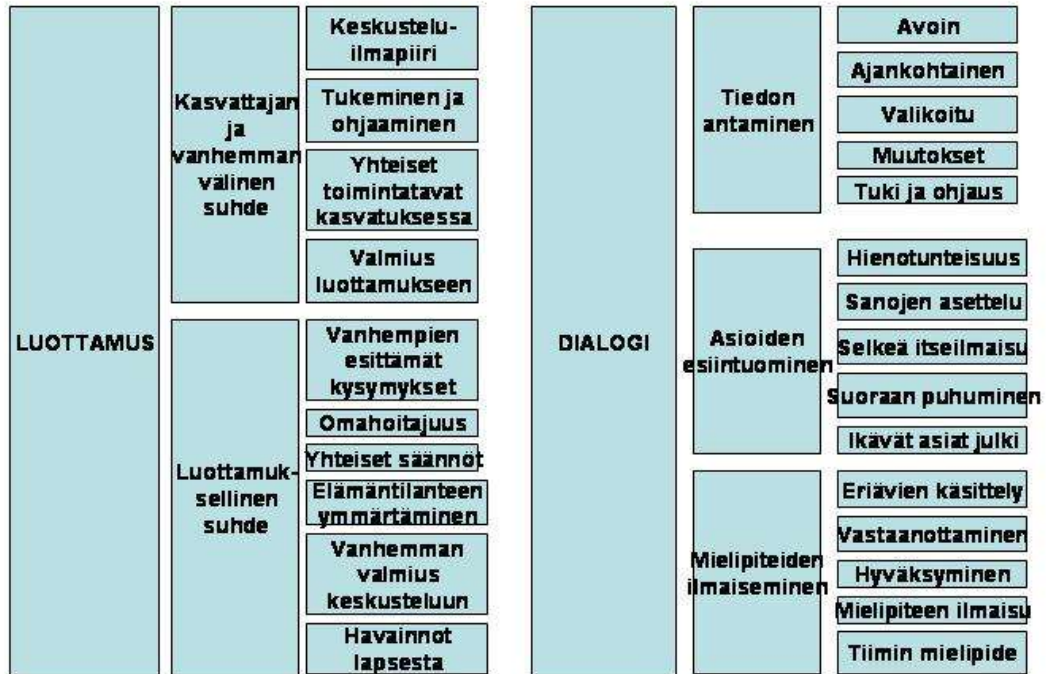

Liite 5 Ryhmäkeskustelun tulokset

Ryhmäkeskustelun tulokset

Ryhmäkeskustelun tulokset

Ryhmäkeskustelun tulokset

